

SUOMEN UNESCO-TOIMIKUNNAN

TOIMINTAKERTOMUS 2002

UNESCO

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unesco (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) perustettiin vuonna 1945. Perussääntönsä mukaisesti sen tehtävänä on "myötävaikuttaa rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseen edistämällä kansojen välistä yhteistyötä kasvatuksen, tieteen ja kulttuurin avulla". Unesco on yksi YK:n erityisjärjestöistä. Erityisjärjestöt ovat itsenäisiä kansainvälisiä järjestöjä, joilla on omat jäsenvaltionsa, omat päätösvaltaiset ja toimeenpanevat elimensä sekä oma budjettinsa. Unescon peruskirjan allekirjoitti vuonna 1946 yhteensä kaksikymmentä valtiota. Vuoden 2002 lopussa järjestöön kuului 188 jäsenmaata.

Unescon toimialat ovat kasvatus, luonnontieteet, humanistiset ja yhteiskuntatieteet, kulttuuri (johon lukeutuu myös maailman kulttuuri- ja luonnonperintö) sekä viestintä mukaan lukien kirjastot, arkistotoimi ja informatiikka. Unescon päämaja sijaitsee Pariisissa. Järjestön kotisivun osoite on <http://www.unesco.org>.

Unesco oli ensimmäinen kansainvälisen sivistisyhteistyön järjestö, joka avautui Suomelle toisen maailmansodan jälkeen. Suomi liittyi Unescoon kymmenen vuotta järjestön perustamisen jälkeen vuonna 1956, jolloin jo muun muassa kaikki muut Pohjoismaat olivat jäseniä. Silloinen Suomen Lontoon-suurlähettiläs Sakari Tuomioja talletti Ison-Britannian ulkoministeriöön hyväksymisasiakirjat ja allekirjoitti Unescon perussäännön lokakuun 10. päivänä 1956. Liittyminen tapahtui Lontoossa YK:n peruskirjan mukaisesti. Vuotta aikaisemmin Suomi oli hyväksytty Yhdistyneiden kansakuntien jäseneksi.

Unescon ja jäsenmaiden välisinä yhteistoimintaeliminä toimivat suurimmassa osassa jäsenmaita kansalliset Unesco-toimikunnat. Kansalliset toimikunnat ovat Unescon erityispiirre YK-järjestelmässä. Unesco on ainoa YK-järjestö, jolla on kansallisten toimikuntien muodostama verkosto tukena. Ne luovat ainutlaatuisen globaalin verkoston järjestön ja jäsenmaiden välille. Useimmilla jäsenmailla on lisäksi pysyvä edustusto Unescossa. Myös edustustot toimivat linkkinä Unescon ja jäsenmaiden välillä.

Heti Suomen liittymisen jälkeen asetettiin opetusministeriön alaisuuteen Suomen Unesco-toimikunta, jonka tehtävänä on avustaa valtioneuvostoa Unescon toimintaan liittyvien kysymysten valmistelussa ja hoidossa. Toimikunnan jäsenet edustavat järjestön eri toimialoja ja sen kautta saatetaan koulutus-, tiede-, kulttuuri- ja viestintäalan suomalaiset asiantuntijat Unescon maailmanlaajuisten verkostojen yhteyteen.

Toimikunnan tehtäviin kuuluu olennaisena osana myös viestittää kuvaa suomalaisista opetus-, kulttuuri- ja viestintäaloista Unescolle ja sen kautta erityisesti järjestön jäsenmaille muissa maanosissa. Suomen Unesco-toimikunnan sihteeristötehtäviä hoidetaan virkatyönä opetusministeriön kansainvälisten asiain sihteeristössä.

Kannen symboli liittyy YK:n kulttuuriperinnön vuoteen 2002. Lisätietoja vuodesta sivulla 13 sekä osoitteessa <http://www.unesco.org/culture/unych>

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto 2

2. Suomen Unesco-toimikunta 4

Uusi asetus Suomen Unesco-toimikunnasta

3. Toiminta 5

3.1 Kasvatus 5

YK:n vuosituhattulistus ja Koulutus kaikille
Maailmanperintökasvatus
Aikuisopiskelijan viikko
Kansainvälinen filosofian päivä
Unesco-oppituolit
Muita kokouksia

3.2 Tieteet 9

Unescon MOST-ohjelma on arvioitu
- *Ossi V. Lindqvist*
MAB-ohjelman biosfäärialuetoiminta
- *Martin Öhman & Timo Hokkanen*
IOC ja WMO yhtenäistävät maapallon merien
tilanvalvontaa
- *Matti Perttilä*
Muita kokouksia

3.3 Kulttuuri 13

YK:n kulttuuriperinnön vuosi
Maailmanperintösopimus 30 vuotta
Aineeton kulttuuriperintö
Culture in the Neighbourhood -loppuvideon
luovutus
"Tiedostammeko kulttuurisen moninaisuuden?"
-seminaari
Muita kokouksia

3.4 Viestintä 17

Unescon viestintäsektorin ohjelmat - IPDC ja IFAP
Tekijänoikeudet 2000-luvulla -seminaari
Tietoyhteiskunnan huippukokouksen valmistelu
Muita kokouksia

4. YK:n kestävän kehityksen

huippukokous,

Johannesburg, 26.8.-4.9. 20

Kestävän kehityksen huippukokouksen tulokset
Unescon kannalta
Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokous;
tuumasta toimeen
- *Taisto Huimasalo*

5. Muu Unescoon liittyvä toiminta 24

Suomen maksuosuudet ja muu tuki
Julkaisut
Unescon julkaisutoiminta
Unescon Participation Programme -avustukset
Muita kokouksia
Vierailut Suomeen

6. Unescon sihteeristö ja pysyvä edustusto 26

Unescon sihteeristö
Suomalaiset Unescossa
Pysyvä edustusto

LIITTEET 27

Suomen Unesco-toimikunnan jäsenet 2002-2003 27

Valtioneuvoston asetus Suomen Unesco-
toimikunnasta 28

YHTEYSTIEDOT 29

Unescon sihteeristön
organisaatiokaavio 30

1. JOHDANTO

Suomen Unescoon liittyvä toiminta oli vuonna 2002 aktiivista siitä huolimatta, että joka toinen vuosi pidettävää yleiskokousta ei tänä vuonna ollut ja Suomen jäsenyys hallintoneuvostossa päättyi vuonna 2001. Pohjoismainen yhteistyö sekä EU-maiden välinen koordinaatio Unescon puitteissa jatkui tiiviinä. Lisäksi Suomen jäsenyys useissa Unescon ohjelmien hallitustenvälisissä elimissä jatkui edelleen.

Unescossa on meneillään laaja sekä ohjelmaa että hallintoa koskeva reformi. Neljättä vuotta pääjohtajan virkaa hoitanut Koichiro Matsuura on saanut laajaa tukea jäsenmailta uudistustoilille. Budjetti on saatu tasapainoon suurilla mutta välttämättömillä uhrauksilla. Suuri määrä virkoja jäädytettiin hänen kautensa alussa ja tilapäisen henkilökunnan käyttöä on rajoitettu. Johtajataso virkojen vähentäminen on ollut yksi tärkeistä tavoitteista. Unescon sihteeristön rakennetta on yksinkertaistettu ja selkeytetty vastaamaan paremmin ohjelmajärjestelmän. Desentralisaatioprosessi on vielä kesken ja se on yksi uudistuksen vaikeimmista osista. Se sisältää mm. päätösvalan hajauttamista alemmille tasoille ja kenttäverkoston harventamisen. Osana uudistuksia pääjohtaja on luonut uuden sisäisen tarkastusjärjestelmän. Ohjelmatoiminnan arviointiin tullaan jatkossa kiinnittämään enemmän huomiota.

Ohjelmapuolella tavoitteena on ollut toiminnan keskittäminen ja täsmentäminen vastaamaan tarkemmin järjestön mandaattia. Vuoden 2001 yleiskokous hyväksyi kaksivuotisohjelman ja -budjetin (2002-2003) sekä keskipitkän aikavälin strategian (2002-2007). Unescon viiden pääohjelman prioriteetit ovat:

- koulutus kaikille
- vesiresurssit ja ekosysteemit
- tieteen ja teknologian eettiset ulottuvuudet
- kulttuuridiversiteetti sekä
- pääsy informaation ja tietoteknologian piiriin

Unescon ohjelmienväliset teemat, jotka kytkeytyvät globalisaation inhimilliseen ulottuvuuteen, ovat:

- köyhyyden lieventäminen sekä
- uuden informaatio- ja viestintäteknologian hyväksikäyttö Unescon toimialoilla tietoyhteiskunnan kehittämiseksi.

Järjestön universaalisuuden parantaminen, yksi pääjohtajan asettamista tavoitteista, on myös toteutumassa. Yhdysvaltain presidentti George W. Bush ilmoitti 12.9.2002 YK:n yleiskokouksessa maan palaavan kahdeksantoista vuoden tauon jälkeen takaisin Unescoon, josta se erosi vuonna 1984. Iso-Britannia jätti järjestön vuonna 1985. Eron syyksi ilmoitettiin järjestön silloinen byrokraattisuus. Taustalla oli kuitenkin maailmanpoliittinen tilanne ja maat syyttivät Unescoa liiallisesta politisoitumisesta ja silloista pääjohtajaa M'Bow'ta korruptiosta ja valtansa paisuttamisesta. Lopullisena syynä eroamiseen maat ilmoittivat Neuvostoliiton aloitteesta esitetyn uuden kansainvälisen tiedotusjärjestysen. Tilanne järjestön osalta on kuitenkin "normalisoitunut" ja Iso-Britannia liittyi takaisin Unescoon 1.7.1997. Yhdysvallat palaa Unescoon 1.10.2003.

Suomen Unesco-toiminnan painopistealueita ovat pääjohtaja Matsuuran käynnistämä järjestön reformi sekä ohjelmakauden 2002-2003 prioriteetit. Suomen Unesco-toimintaa, ja näin myös Suomen Unesco-toimikunnan toimintaa, ohjaavat osaltaan myös Suomen jäsenyydet eri hallitustenvälisissä elimissä. Suomen jäsenyys maailmanperintökomiteassa, kansainvälisen tiedonvälityksen kehittämisohjelman neuvostossa (IPDC), yhteiskuntatieteellisen MOST-ohjelman neuvostossa, kansainvälisessä liikuntakasvatuksen ja urheilun komiteassa (CIGEPS) sekä hallitustenvälisen merentutkimuskomission (IOC) hallintoneuvostossa päättyi vuonna 2003. Suomi on ollut lisäksi edustettuna kansainvälisessä bioetiikkakomiteassa (IBC), ja kansainvälisen koulutussuunnitteluinstituutin (IIEP) hallintoneuvostossa. Jäsenyys päämajakomite-

assa ja hallitustenvälisessä bioetiikkakomiteassa (IGBC) jatkuu vuoteen 2005. Suomen Unesco-toimikunnan jäsenet, muut suomalaiset asiantuntijat sekä virkamiehet osallistuvat paitsi mainittujen elinten kokouksiin myös tarkkailijoina monien muiden Unescon hallitustenvälisten komiteoiden kokouksiin.

Merkittävä tapahtuma Suomen Unesco-toimikunnan kannalta oli uuden, nykyaikaan paremmin soveltuvan valtioneuvoston asetuksen hyväksyminen Suomen Unesco-toimikunnasta joulukuussa 2002. Edellinen asetus oli säädetty vuonna 1966. Uusi asetus on tämän toimintakertomuksen liitteenä. Asetusuudistuksen vuoksi vuonna 2002 ei ollut jaostoihin jakaantunutta laajennettua toimikuntaa, mutta varsinaisen toimikunnan tukena toimi edelleen laaja asiantuntijaverkosto.

Vuosi 2002 oli YK:n kulttuuriperinnön vuosi ja Unescon maailmanperintösopimuksen 30. juhlavuosi. Toimintavuonna Unesco-toimintaa sävytti myös alkusyksyllä pidetty YK:n kestävän kehityksen huippukokous, jolla on vaikutuksensa tuleviin Unescon ohjelmakausiin. Suomen johdolla laadittiin vuoden aikana myös yhteiskuntatieteellisen MOST-ohjelman arviointi, johon Unesco-toimikunta myötävaikuttii. Toimintakertomukseen on mm. sisällytetty mainittuihin tapahtumiin liittyvät artikkelit sekä Suomen Unesco-toimikunnan kannalta tärkeimmät vuoden 2002 aikana pidetyt kokoukset ja tapahtumat. Artikkelit tämän vuoden kertomuksessa painottuvat kestävään kehitykseen, kulttuuriperinnön suojeluun ja Unescon eräiden luonnontieteellisten ohjelmien toimintaan.

Toimintakertomus, kuten suurin osa siinä mainituista raporteista, on myös luettavissa opetusministeriön Unesco-sivulla osoitteessa <http://www.minedu.fi/opm/unesco>.

2. SUOMEN UNESCO-TOIMIKUNTA

Valtioneuvosto asetti 31.1.2002 Suomen Unesco-toimikunnan jäsenet kolmivuotiskaudeksi 2002–2004. Uuden toimikunnan kokoonpano on lähes sama kuin edellisellä toimikaudella 1999–2001. Ainoastaan ulkoasiainministeriön edustaja vaihtui.

Toimikunnan puheenjohtajana jatkoi ohjelmajohtaja, dosentti Olli Alho Yleisradiosta ja varapuheenjohtajana Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston pääsihteeri Tapio Markkanen. Jäseniä olivat kansliapäällikkö Christoffer Grönholm, professori Sara Heinämaa, professori Riitta Keiski, professori Ullamaija Kivikuru, suunnittelujohtaja Petri Pohjonen, teatteriohjaaja Raija-Sinikka Rantala, professori Tom Sandlund, professori Martin Scheinin ja kasvatustieteiden maisteri Jutta Urpilainen. Ulkoasiainministeriön edustajana toimikunnassa oli lähetystöneuvos Liisa Valjento 31.7. saakka ja lähetystöneuvos Timo Heino 1.8. lähtien (varalla yksikön päällikkö Riitta Resch).

Vuonna 2002 ei ollut virallisia jaostoja, mutta toimikunnan tukena toimi ansiokkaasti laaja asiantuntijaverkosto.

Vuoden 2002 aikana Suomen Unesco-toimikunta kokoontui neljä kertaa. Kokouksiin osallistui lisäksi opetusministeriön edustajia ja tarvittaessa ulkopuolisia asiantuntijoita. Toimikunnan pääsihteerin virkaa on hoitanut kulttuuriasiainneuvos Zabrina Holmström. Unescoon liittyvissä tehtävissä ovat toimineet erityisneuvonantaja Satu Heikkinen, suunnittelija Hannu Vainonen ja kansainvälisen vaihdon sihteeri Aila Rapeli. Unesco-työssä ovat avustaneet korkeakouluharjoittelija Päivi Karhio (1.7.–30.9.), siviilipalvelusmiehet Petja Hovinheimmo (24.7. saakka) ja Antti Heikkonen (2.8. alkaen) sekä toimikunnan tunti-

palkkaisena sihteerinä kasvatustieteiden ylioppilas Marja Hiltunen (4.9. saakka).

Uusi asetus Suomen Unesco-toimikunnasta

Uusi toimikunta sai tehtäväkseen laatia 28. kesäkuuta mennessä opetusministeriölle annettavan selvityksen toimikunnan toimintamallien kehittämiseksi ja toimikuntaa koskevan asetuksen muuttamisesta vastaamaan paremmin 2000-luvun toimintaympäristöä. Edellinen asetus Suomen Unesco-toimikunnasta oli säädetty vuonna 1966. Valtioneuvosto hyväksyi uuden, toimikunnan tekemään selvitykseen pohjautuvan asetuksen Suomen Unesco-toimikunnasta 19.12.2002 (ks. liite). Uusi asetus viimeisteltiin virkatyönä opetusministeriössä, joka kuuli asiassa myös ulkoasiainministeriötä.

Uuden asetuksen mukaan Suomen Unesco-toimikunnan toimikausi on neljä vuotta aiemman kolmen vuoden sijasta, mikä soveltuu paremmin Unescon ohjelmasuunnittelun kaksivuotisykliin. Koska Unescon yleiskokous järjestetään joka toinen vuosi, on johdonmukaista, että kukin toimikunta voi toimikaudellaan osallistua kahteen yleiskokoukseen valmistelutehtävineen.

Vuodesta 2003 lähtien valtioneuvosto kutsuu Unesco-toimikuntaan puheenjohtajan ja enintään yksitoista jäsentä, joiden tulee edustaa Unescon toiminnan eri aloja. Toimikuntaan ei erikseen kutsuta ulkoasiainministeriön edustajaa kuten aikaisemmin, vaan opetusministeriön ja ulkoasiainministeriön edustajilla on oikeus olla toimikunnan kokouksissa läsnä ja heillä on niissä puhevalta.

Uuden asetuksen myötä toimikunta muuttuu rakenteeltaan kevyemmäksi ja joustavammaksi. Eri alojen

jaostoista koostuvan laajennetun toimikunnan sijasta opetusministeriö kutsuu toimikuntaan, sitä ensin kuultuaan, tarvittavan määrän asiantuntijoita. Toimikunta voi järjestäytyä tehtäviensä, Unescon ohjelmien ja toimialojen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla jaostoihin tai temaattisiin työryhmiin. Toimikunnalla on myös mahdollisuus käyttää työssään toimikuntaan kuulumattomia ulkopuolisia asiantuntijoita. Opetusministeriön nimeämät virkamiehet voivat edelleen osallistua perustettavien jaostojen tai työryhmien työskentelyyn.

Uuden asetuksen toimikunnan kokoonpanoon ja tehtäväjärjestelyihin aiheuttamista muutoksista johtuen vuonna 2002 nimitetyn toimikunnan toimikausi päättyy kesken kolmivuotiskauden. Uusi toimikunta nimitetään vuoden 2003 alkupuolella.

3. TOIMINTA

3.1 KASVATUS

YK:n vuosituhatjulistus ja Koulutus kaikille

Unescon strategian ja ohjelman avulla pyritään toteuttamaan Unescon toimialueilla YK:n piirissä asetettuja kehitystavoitteita, tärkeimpänä Vuosituhatjulistuksen päämäärät (MDGs, Millennium Development Goals), joihin on sisällytetty kaksi Koulutus kaikille -prosessin (EFA, Education for All) tavoitetta¹: tarjota vuoteen 2015 mennessä kaikille lapsille mahdollisuus peruskoulutukseen sekä huolehtia, että tämä mahdollisuus olisi yhtäläinen tytöille ja pojille. Unesco toimii Koulutus kaikille -prosessin kansainvälisen seurannan koordinoijana.

EFA:n seuranta varten Unescon pääjohtaja kutsuu vuosittain kokoon korkean tason paneelin/mobilisointiryhmän, joka koostuu hallitusten, kansalaisyhteiskunnan ja kehitysjärjestöjen korkeimman tason johtajista. Ryhmällä on lähinnä julkisuutta lisäävä rooli. Toinen Unescon johtama yhteistyöelin on vuosittain kokoontuva tekninen työryhmä, jonka tavoit-

te on antaa teknistä ohjausta ja välittää päivitettyä tietoa prosessin kulusta eri EFA-partnerien välillä. Pohjoismainen osallistuminen molempiin ryhmiin tapahtuu rotaatioperiaatteella. Teknisen työryhmän toimintaan on osallistunut opetusalan neuvonantaja Heikki Kokkala ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosastolta.

Suomen Unesco-toimikunnan esityksen pohjalta opetusministeriö valmisti vuonna 2002 esitystä kansalliseksi Koulutus kaikille (EFA) -toimintasuunnitelmaksi yhteistyössä ulkoasiainministeriön ja Opetushallituksen kanssa. Myös alueellinen yhteistyö eteni erityisesti pohjoismaisella tasolla. Suomen ollessa Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana vuonna 2001 otettiin Koulutus kaikille -prosessi ministerineuvoston asialistalle. Kesäkuussa 2002 järjestettiin Oslossa koulutus- ja kehitysyhteistyövirkamiehille laaja teemakonferenssi "Solidaarinen Pohjola", jonka kolme pääteemaa olivat: Koulutuksen merkitys köyhyyden vastaisessa taistelussa, Koulutus kaikille (EFA) -seurantaprosessi ja sektoriohjelmat kehitysyhteistyön välineenä. Niin pohjoisen, etelän

kuin kansainvälisten järjestöjenkin näkökulmaa edustavia puhujia oli kutsuttu alustamaan kustakin aiheesta käytävää keskustelua. Valtioneuvos Harri Holkeri toimi moderaattorina ensimmäisessä teemakeskustelussa. Konferenssin päätteeksi hyväksyttiin Pohjoismaiden opetus- ja kehitysyhteistyöministerien yhteinen julkilausuma, jossa patistetaan paitsi kunkin maan koulutus- ja kehitysyhteistyövirkamiehiä tiiviimpään yhteistyöhön myös Pohjoismaita keskenään keskustelemaan jatkossa keskinäisen koordinaation lisäämisestä opetusalan kehitysyhteistyössä.

Kehitysyhteistyön osalta EFA:an sitoutuminen edellyttää lisäpanostusta opetussektorille, projektien ja ohjelmien rahoituksen pitkäjänteisyyttä ja enustettavuutta sekä paitsi eri avunantajien keskinäisen koordinaation parantamista myös eri sektorien välistä parempaa yhteistyötä. On varmistettava, että EFA:n tavoitteet ovat osa kansallisia kehitysstrategioita. Erityiskohteina ovat kaikkein köyhimmät maat ja niiden tarpeet myös velka- ja voimavarakysymykset yhdistäen. Globaali toimintaohjelma vahvistaa kumppanuuskäsi-

¹ Koulutus kaikille -prosessi käynnistyi vuonna 1990. Dakarissa pidetyssä Maailman koulutusfoorumissa vuonna 2000 hyväksyttiin prosessille uusi toimintasuunnitelma (Dakar Framework of Action), jonka mukaisesti hallitukset ovat sitoutuneet 1) laajentamaan ja parantamaan varhaislapsuudessa annettavaa hoitoa ja kasvatusta, huomioiden erityisesti epäedullisimmassa asemassa olevat lapset, 2) varmistamaan, että vuoteen 2015 mennessä kaikki lapset, erityisesti tytöt, vaikeissa oloissa elävät ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset saavat täysin maksuttoman ja pakollisen korkealaatuisen alkeisopetuksen, 3) varmistamaan, että kaikkien nuorten oppimistarpeet tyydytetään siten, että heille annetaan oikeudenmukainen mahdollisuus osallistua sopiviin koulutus- ja elämäntaito-ohjelmiin, 4) parantamaan 50 prosentilla aikuisten, erityisesti naisten, lukutaidon tasoa 2015 mennessä sekä järjestämään aikuisille oikeudenmukainen mahdollisuus osallistua perus- ja jatkokoulutukseen, 5) poistamaan sukupuoleen perustuvat erot alkeis- ja jatko-opetuksesta vuoteen 2005 mennessä sekä toteuttamaan sukupuolten tasa-arvo vuoteen 2015 mennessä; erityisesti keskitytään turvaamaan tytöille täydellinen ja yhtäläinen hyvälaatuisen perusopetuksen saanti, 6) parantamaan kaikinpuolisesti koulutuksen laatua, jotta saavutettiin tunnustettuja ja mitattavia oppimistuloksia kaikkien osalta, erityisesti luku- ja laskutaidossa sekä olennaisissa elämäntaidoissa.

**Follow
Education for All
action worldwide**

tettä ja korostaa Unescon roolia kasvatuksen kansainvälisellä kentällä. Sosiaalinen kehitys nähdään edellytyksenä taloudelliselle kehitykselle. Ongelma, tai paremminkin haaste on saada toteutettua kansalliset EFA-strategiat, erityisesti Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Unescon strategia hahmottelee kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia tukea kansallisia prosesseja. Unesco koordinoi tätä "capacity-building" -työtä.

Prosessin rahoitus on ollut ongelmallinen Unescon varojen ollessa täysin riittämättömät. Viime aikoina edistymistä on kuitenkin tapahtunut. Unescon toimesta perustettiin Genovan huippukokouksen yhteydessä heinäkuussa 2001 G8-maiden koulutusryhmä (Task Force on Education), joka yhdessä Maailmanpankin aloitteesta käynnistyneen useiden rahoitajien yhteisen uuden toimintasuunnitelman (Fast Track Initiative) ja Monterreyn kongressin saavutusten kanssa varmistavat EFA:lle ylimääräisen rahoituksen. Maakohtaisessa työssä lisäresurssien odotetaan löytyvän varoja uudelleen kohdentamalla ja/tai poliittisilla muutoksilla. Mikäli maan omat ponnistukset osoittautuvat riittämättömiksi, tarjoavat avunantajamaat ja alueelliset kehityspankit lisätukea. Suomi voi osaltaan olla mahdollistamassa olemassa olevien ohjelmien kautta näitä EFA-strategioita, mikäli yhteistyömaamme haluavat siihen resursseja käytettävän (opetusalan osuus kahdenvälisen kehitysyhteistyön budjetista on noin 8 %, yhteistyöhankkeita ja ohjelmia on mm. Mosambikin, Tansanian, Nepalín ja kymmenen muun maan kanssa).

EFA-prosessi on keskeinen myös kestävän kehityksen huippukokouksen (WSSD, Johannesburg 2002) toimintasuunnitelman koulutusta koskevissa tavoitteissa. Unesco tulee joh-

tamaan Johannesburgin loppuasiankirjan mukaisen YK:n koulutuksen ja kestävän kehityksen vuosikymmentä (UN Decade of Education for Sustainable Development) alkaen vuodesta 2005. Unescon 32. yleiskokouksen käsittelyyn syksyllä 2003 on tulossa vuosikymmenen toimeenpanosuunnitelman luonnos.

Koulutus kaikille -prosessi

<http://www.unesco.org/education/efa>

Dakarin toimintasuunnitelma

http://www.unesco.org/education/efa/ed_for_all/framework.shtml

Suomen Koulutus kaikille -toimintasuunnitelma

http://www.minedu.fi/opm/unesco/koulutus_kaikille.html

Kokouksia

- Koulutus kaikille Itämeren alueen maissa, alueellinen kokous, Riika, 24.-27.1. Asiantuntija Petra Packalén Opetushallituksesta ja ylitarkastaja Touko Hilasvuori opetusministeriöstä osallistui
- Pohjoismaiden ministerineuvoston teemakonferenssi "Solidaarinen Pohjola", Oslo, 3.-4.6. Suomen valtuuskuntaan kuuluivat valtioneuvos Harri Holkeri, alivaltiosihteeri Pertti Majanen, erityisneuvonantaja Pertti Ikonen ja neuvonantaja Heikki Kokkala ulkoasiainministeriöstä, kansainvälisten asiain johtaja Kristian Slotte, johtaja Kirsi Lindroos, johtaja Jaana Palojärvi, ylitarkastaja Maria Biskop ja erityisneuvonantaja Satu Heikkinen opetusministeriöstä sekä suunnittelujohtaja Petri Pohjonen ja asiantuntija Petra Packalén Opetushallituksesta

Maailmanperintökasvatus

Unescon maailmanperintösopimus vuodelta 1972 pyrkii turvaamaan maailman keskeisten kulttuuri- ja luonnonperintökohteiden säilymistä. Sopimusvaltiot sitoutuvat lisäksi edistämään maailmanperinnön arvostusta ja ymmärtämistä tiedottamalla ja pyrkimällä sisällyttämään sitä koulupetukseen. Suomessa maailmanperintöopetusprojektia (WHE, World Heritage Education) toteutetaan osittain Unesco-kouluverkoston puitteissa. Projekti kuuluu Suomen Unesco-toimikunnan tukemaan Suomen Tammi plus -kulttuuriperintöopetuksen kehittämishankkeeseen, jonka julkaisusarjassa on ilmestynyt mm. kirja *Maailmanperintö - tutki ja opi*. Kirja on käänös Unescon englanninkielisestä alkuteoksesta *World Heritage in Young Hands* ja siihen on liitetty tietoja Suomen maailmanperintökohteista sekä kulttuuriministeri Suvi Lindénin ja opetusministeri Maija Raskin esipuhe. Kirjan toisessa painoksessa vuonna 2002 julkaistiin myös Unescon pääjohtajan Koichiro Matsuuran tervehdys "Kiitos opettajille - maailmanperinnön uranuurtajille". Kirjan toivotaan tukevan opettajia kaikilla koulutusasteilla maailmanperinnön opetuksessa. Kirjassa on muun muassa valmiita tehtäviä sovellettavaksi opetustilanteisiin.

Kulttuuriperinnön vuoden kunniak-

si WSOY järjesti syksyllä 2002 suomalaisille koululaisille tiedonhakukilpailun, joka pohjautui uuteen elektroniseen CD-Facta -tietosanakirjaan. Maailmanperintökohteita käsitelleen kilpailun oli suunnitellut lehtori Paula Reinikkala. Kilpailun ohjeet löytyivät internetistä, jonka kautta vastauksetkin lähetettiin. WSOY sai Suomen Unesco-toimikunnan suosituksesta Unescolta luvan käyttää maailmanperintö-logoa sekä YK:n kulttuuriperinnön vuoden logoa kilpailun yhteydessä.

Moni maailmanperintökasvatushankkeessa mukana oleva koulu kuuluu vuonna 1953 perustettuun maailmanlaajuiseen Unesco-kouluverkkoon (ASP, Associated Schools Project), johon kuuluu lähes 7000 oppilaitosta. Suomi on ollut mukana jo vuodesta 1959 alkaen ja tällä hetkellä Suomen verkko kattaa noin 70 oppilaitosta ala-asteista yliopistojen opettajankoulutuslaitoksiin. Unesco-koulut pyrkivät toteuttamaan Unescon perussäännön ja suositusten periaatteita lisäämällä kansainvälistä kulttuurista ymmärtämystä ja osaamista kouluissa. Koulujen toiminta-ajatuksessa korostuvat mm. rauhan-kulttuuri, ihmisoikeudet, demokratia ja kestävä kehitys. Unesco-kouluilla on monenlaista toimintaa, esim. ystävyyskouluja eri puolilla maailmaa, yhteistyöprojekteja muiden koulujen kanssa sekä oppilas- ja opettajavaihtoa. Kansallisena ASP- ja WHE-koordinaattorina toimii ylitarkastaja Pekka Elo Opetushallituksesta.

ASP-kouluverkko
<http://www.unesco.org/education/asp/>

Suomen Tammi+ -kulttuuriperintö-opetuksen projekti
<http://www.edu.fi/projektit/tammi/>

Kokouksia

- Kansainvälinen konferenssi "Maailmanperintö nuorten käsissä - kulttuurien välinen vuoropuhelu", Kairo, 6.-12.2. Suomesta osallistuvat lehtori Marjo Autio-Hiltunen Jyväskylän yliopistosta, ylitarkastaja Pekka Elo Opetushallituksesta ja lehtori Paula Reinikkala Maunulan yläasteelta.
- Pohjoismaiden ASP-koulujen neuvottelupäivät, Tukholma, 23.-25.5. Lehtorit Valpuri Suonio ja Vuokko Raivio Helsingin kuvataidelukiosta osallistuivat.
- Euroopan alueen Unesco-kouluverkoston (ASP) kansallisten koordinaattorien konferenssi, Oslo, 21.-25.9. Suomen ASP-koordinaattori, ylitarkastaja Pekka Elo Opetushallituksesta osallistui.
- Suomalaisten Unesco-koulujen (ASP) koordinaatiotapaaminen, Tallinna, 8.-10.11.

Aikuisopiskelijan viikko

Unescon aloitteesta syntyneitä Aikuisopiskelijan viikkoa vietettiin Suomessa 9.-17. marraskuuta viidennen kerran. Viikon pöytäkirja tavoitteena on innostaa ja motivoida aikuisia opiskelun pariin valtakunnallisten, alueellisten ja paikallisten tapahtumien avulla. Vuoden 2002 järjestelyvastuu oli Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry:llä ja kampanjaa rahoitti opetusministeriö. Vuonna 2002 viikon teemana oli *Koulutus - sijoitus tulevaisuuteen*. Tavoitteena oli kertoa, mitä mahdollisuuksia elinikäinen oppiminen Suomessa aikuisille tarjoaa. Viikon suojelijana toimi tasavallan presidentti Tarja Halonen.

Viikon pääjuhlaa vietettiin perjantaina 15. marraskuuta, jolloin opetusministeri Maija Rask jakoi Aikuisopis-

kelijan viikon vuoden 2002 valtakunnalliset tunnustuspalkinnot vuoden aikuisopiskelijalle, vuoden aikuiskoulutuksen vaikuttajalle sekä vuoden maahanmuuttajaopiskelijalle. Päättilaisuuden kansainvälinen vieras oli Hampurissa sijaitsevan Unescon kasvatusinstituutin (UIE, Unesco Institute for Education) johtaja, Adama Ouane, joka Suomen Unesco-toimikunnan kutsusta vieraili Suomessa 14.-17. marraskuuta.

Aikuisopiskelijan viikko
<http://www.aoviikko.org>

Unesco Institute for Education, UIE
<http://www.unesco.org/education/uie/>

Kansainvälinen filosofian päivä

Unescon julistamaa ensimmäistä kansainvälistä filosofian päivää vietettiin 21. marraskuuta, jolloin ympäri maailmaa järjestettiin erilaisia filosofisia tapahtumia. Esimerkiksi Unescon päämajassa Pariisissa oli päivän aikana mahdollisuus käydä filosofiakahvilassa sekä kuunnella paneelikeskusteluja, joihin osallistui nimekkäitä filosofeja.

Suomessa filosofian päivänä järjestettiin Suomen Unesco-toimikunnan ja Opetushallituksen aloitteesta kaksi tapahtumaa. Suomen Unesco-kouluverkko, Filosofian ja elämäntutkimustiedon opettajat ry ja Suomen filosofinen yhdistys järjestivät filosofisen esseetapahtuman perusopetuksen oppilaille ja lukioitten sekä ammattioppilaitosten opiskelijoille. Myös Kansainvälisen filosofian opettajien yhdistyksen (AIPPh) Itämeren verkosto osallistui tapahtumaan, minkä ansiosta esseetapahtumaan saatiin myös kansainvälinen sarja, joka oli tarkoitettu kaikille Itämeren alueen filosofisista kysymyksistä kiinnostuneille oppilaille ja opiskelijoille.

Filosofiaa ja filosofisia kysymyksiä pohtivan kirjoituksen aiheita oli kolme: 1) Mitä filosofia on minulle?, 2) Filosofian merkitys nykymaailmassa ja 3) Unescon maailmanperintö ja arvot (filosofisesta näkökulmasta). Kansainvälisessä sarjassa palkittiin puolalainen lukiolainen Sonia Mielnikiewicz Grudziadzin kaupungista. Hän problematisoi esseeseen taidokkaasti filosofian omakohtaisen merkityksen ja laajemman yhteiskunnallisen roolin välistä suhdetta. Suomalaisista lukio- ja ammatillisen tason opiskelijoista palkittiin ansiokkaimpana Kuopion klassillisen lyseon oppilas Niina Hyvönen. Perusopetuksen esseistä palkittiin Oulun normaalikoulun oppilas Jyri Seppä ja Helsingin Roihuvuoren ala-asteen oppilas Loviisa Kortteinen.

Lisäksi filosofian päivänä kaikilla filosofista kiinnostuneilla oli mahdollisuus kysyä mieltään askarruttavista filosofisista asioista joukolta Suomen arvostetuimpia filosofejia. Kysymyksiä pystyi jättämään sähköpostitse tai puhelimitse Opetushallitukseen, josta niitä lähetettiin eteenpäin. Vastaukset kysymyksiin julkaistiin internetissä filosofian ja elämäntutkimustiedon opettajien järjestön kotisivuilla (<http://www.feto.fi>).

Unescon filosofia-sivut
<http://www.unesco.org/philosophy/>
<http://www.unesco.org/shs/eng/philosophyday.shtml>

Unesco-oppituolit

Unescon Unitwin-ohjelma (University twinning and networking) perustettiin vuonna 1992 yleiskokouksen 26. istunnon tekemän päätöksen mukaisesti. Sen tarkoituksena on ollut kehittää yliopistojen välistä yhteistyötä ja tiedonkulkua sekä edistää akateemista solidaarisuutta maailmanlaajuisesti. Ohjelmaan sisältyy koulutusta ja tut-

kimusta kaikilla Unescon toimialaan kuuluvilla tieteenaloilla, esimerkiksi kasvatuksessa, ihmisoikeuksissa, ympäristönsuojelussa ja viestinnässä. Oppiaineiden- ja sektorienvälisyys sekä verkostoituminen ovat ohjelman erityispiirteitä. Siitä onkin tullut yksi tärkeimmistä Unescon sektorienvälisistä ohjelmista. Ensisijaisesti ohjelmasta ovat hyötäneet kehitysmaiden korkeamman asteen oppilaitokset.

Unesco-oppituolit ovat herättäneet laajaa kiinnostusta jäsenmaissa. Vuonna 1992 oppituoleja oli 17, mutta kymmenen vuotta myöhemmin, marraskuussa 2002, niitä oli jo yli viisisataa 113 jäsenmaassa. Suomen ensimmäinen ja Suomen Unesco-toimikunnan puoltama Unesco-professori saatiin vuonna 2000 Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitokseen. Professuurin alana on kulttuurien väliseen ymmärtämiseen kasvattaminen ja kouluttaminen, ja professorina on vuodesta 2001 toiminut Johanna Lasonen. Professori Tapio Varis nimettiin 28.8.2002 Unesco-professoriksi Tampereen yliopiston Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitokseen. Professuurin alana on "Global e-Learning with applications in multiple domains".

Jyväskylän yliopiston Unesco-oppituolin puitteissa järjestettiin syksyllä 2002 (26.9.-7.11.) studia generalia -luentosarja "Monikulttuurisen koulutuksen vaihtoehtot". Se tarkasteli monikulttuurisen kasvatuksen ja oppimisen mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja sekä keinoja eriarvoisuuden vähentämiseen. Seminaarisarja, johon Unesco-toimikunta osallistui, haastoi pohtimaan omia ja yhteisömmä käsityksiä suvaitsevaisuudesta ja ihmisoikeuksista sekä monikulttuurisen yhteiskunnan kehitysmahdollisuuksista.

Unitwin-ohjelman 10-vuotisjuhlan kunniaksi järjestettiin Pariisissa 13.-15.

marraskuuta Unesco-professorien maailmanfoorumi. Suomen Unesco-professorit Johanna Lasonen ja Tapio Varis osallistuivat foorumiin pitämällä siellä esitelmät.

Unitwin
<http://www.unesco.org/education/educprog/unitwin/index.html>

Suomen Unesco-oppituolit
<http://www.jyu.fi/ktl>
<http://www.uta.fi/~titava/>

Muita kokouksia

- Hallitustenvälisen urheilu- ja liikuntakasvatuksen komitean (CIGEPS) 1. kokous, Pariisi, 4.-5.4. Kulttuurisih-teeri Seija Astala opetusministeriöstä ja professori Risto Telama Jyväskylän yliopistosta osallistuivat.
- Pohjoismainen kasvatusektorin koordinaatiokokous, Tukholma, 31.5., pääsihteeri Zabrina Holmström osallistui
- Hallitustenvälisen urheilu- ja liikuntakasvatuksen komitean (CIGEPS) 2. kokous, Pariisi, 4.-6.11. Kulttuurisih-teeri Seija Astala opetusministeriöstä ja ulkoasiainsihteerin Ari Mäki py-syvästä edustustosta osallistuivat.
- Euroopan alueen konferenssi "Life-long Learning in the Pursuit of EFA Goals and CONFITEA V Agenda", Sofia, 6.-9.11. Aikuiskoulutusneuvoston pääsihteeri Matti Ropponen opetusministeriöstä osallistui.
- Asiantuntijakokous tekstikirjojen ja oppimateriaalien tarkistamisesta, Pariisi, 12.-13.12. Projektipäällikkö Minna Prunnila Opetushallituksesta osallistui.

Lisätietoa:
Unescon kasvatusektori
<http://www.unesco.org/education>

3.2 TIETEET

Unescon MOST-ohjelma on arvioitu

Ossi V. Lindqvist

Unescon yhteiskuntatieteellinen Management of Social Transformations -ohjelma (MOST) aloitettiin vuonna 1994, ja sen ensimmäinen vaihe päättyi 2001. Niinpä Unesco päätti suorittaa siitä ulkoisen arvioinnin, jonka yhtenä perusteena oli ohjelman mahdollinen jatko ja suuntaaminen vuosiksi 2002–2009.

Kesällä 2002 sain kutsun tähän kansainväliseen arviointiryhmään, jonka muina jäseninä olivat professori R. Radhakrishna Intiasta ja tiedeministeri Renato de Oliveira Brasiliasta. Ryhmä oli siis taustaltaan hyvin monipuolinen ja edusti samalla maantieteellisiä suuralueita. Ryhmä haastatteli MOST-ohjelman sihteeristöä Pariisissa, eri maiden MOST-edustajia sekä tutkimusprojekteihin osallistuneita erityisesti Euroopassa, Latinalaisessa Amerikassa ja Aasiassa. Ryhmän puolesta olin esittelemässä arvioinnin tuloksia hallitustenvälisen MOST-neuvoston kokouksessa 19.–21.2.2003 Pariisissa.

MOST-ohjelman keskeisenä päämääränä on tuottaa kansainvälistä ja tieteidenvälistä vertailevaa tutkimusta, joka on samalla yhteiskuntapoliittisesti suuntautunutta. Tämän hetken suuria kysymyksiä ovat mm. globalisaatio, monikulttuuriset yhteiskunnat ja niiden kehitys, kaupungistumisilmiöt ja hallintokäytännöt. MOST-ohjelman projektit ovat myös pyrkineet pitkän aikavälin kysymysten ratkaisuihin tai ongelmien ymmärtämiseen ja siten ne täydentävät lyhyen aikavälin tutkimusta. MOST-ohjelma on tärkein Unescon sosiaalialan ja yhteiskuntatieteiden ohjelmista ja tässä mielessä siihen sisältyy myös Unescon muiden tieteellisten ohjelmien koordinaatiovastuuta.

Arvioinnin tärkeimmät havainnot ja suositukset kohdistuivat erityisesti tutkimuksen ja yhteiskuntapoliittisen päätöksenteon vuorovaikutuksen lisäämiseen. Ohjelma ei voi tuottaa suoraan yhteiskuntapoliittikkaa, mutta se auttaa ymmärtämään yhteiskunnan ongelmia ja löytämään ratkaisuja vuoropuhelun kautta. Huomattava on, että monet yhteiskunnalliset ongelmat ovat luonteeltaan globaaleja (esim. kaupungistuminen) tai ne ovat läheisessä kansainvälisessä kytköksessä (esim. kansainvälinen huumekauppa). Tämä antaa haasteen myös sosiaalitieteiden yleisempään kansainvälistymiseen, sillä monet sosiaalialan ongelmat on usein nähty varsin paikallisina tai niitä on ainakin tutkittu vain paikallisilmiöistä käsin. Maantieteellisesti arviointiryhmä totesi myös, että varsinkin Afrikka on ollut ohjelmassa vähemmän edustettuna ja siksi heikompien maiden tutkimuskapasiteetin ja tutkimus- ja koulutusintituutioiden vahvistamiseen tulee kiinnittää huomiota.

MOST-ohjelman tulevan menestyksen kannalta on erittäin tärkeää, että ohjelma pystyy pitämään ja jopa nostamaan tieteellisen toimintansa tasoa ja laatua ja että tutkimusohjelmat ovat vastaisuudessa entistä läpinäkyvämpiä. MOST-ohjelman tulee lisäksi edelleen lisätä horisontaalisia yhteyksiä muihin Unescon toimintoihin sekä erityisesti ns. Unesco Chairs -ohjelmaan.

Ohjelman ja sen yksittäisten projektien rahoitus on ollut epävarmalla tasolla. MOSTin omat varat on alun alkaen tarkoitettu vain siemenrahaksi, olettaen että muita rahoituslähteitä löytyy kunhan projektilla on MOSTin leima. Näin ei kuitenkaan ole aina tapahtunut ja siemenrahaa on jouduttu käyttämään jopa pääasiallisena rahoituksena. Tärkeätä onkin, että ohjelman tutkimusprojektien taso tulevaisuudessa on

niin korkea, että projektit pystyvät menestyksellä kilpailemaan muun tutkimuksen kanssa rahoituksesta niin kansallisilla tasoilla kuin myös esim. Euroopan Unionin tutkimusohjelmien tasolla. Teemat eivät ole sellaisenaan tärkeitä, tärkeätä on tutkimuksen korkea taso, joka on myös keskeinen edellytys tutkimuksen huomioimiselle yhteiskuntapoliittikkaa rakennettaessa.

MOST tarvitsee menestyäkseen entistä enemmän huomiota ja huolenpitoa eri maiden sisällä. Hyvien tutkimusryhmien tulisi voida olla kiinnostuneita ohjelmaan osallistumisesta, mistä osavastuu on mm. maiden Unesco-toimikunnilla ja/tai MOST-liian-komiteoilla. Yhteiskuntatieteellinen tutkimus voisi kaikkialla lisäksi hyötyä siitä kansainvälisestä verkostosta ja mahdollisuuksista, joita Unesco organisaationa voi tarjota.

Lopuksi arviointiryhmä suositteli, että tulevat MOST-projektit tulisi säännöllisesti arvioida. Alkaahan arviointi olla vakiintunut käytäntö kaikessa muussakin tutkimuksessa.

Vuoden 2003 helmikuun Pariisin hallitustenväliseen kokoukseen oli pyydetty kanadalaiselta professori Elvi Whittakerilta, MOST-ohjelman tieteellisen neuvottelukunnan entiseltä puheenjohtajalta, suunnitelma MOST-ohjelman suuntaamisesta. Suunnitelma päättyi samansuuntaisiin ehdotuksiin kuin itse arviointi.

Yleisenä suosituksena ja havaintona arvioinnissa oli, että MOST-ohjelma ansaitsee jatkoon. Jatko ei kuitenkaan voi olla aivan samanlaisena kuin tähän saakka, vaan ohjelman tulee löytää itselleen sellainen strateginen lokero,

niche, jossa se voi olla kilpailukykyinen ja täyttää siihen kohdistetut odotukset.

Professori Ossi V. Lindqvist toimii Korkeakoulujen arviointineuvoston puheenjohtajana ja Kuopion yliopiston Soveltavan biotekniikan instituutin johtajana. Professori Lindqvist osallistui asiantuntijana Suomen Unesco-toimikunnan MOST:n arviointia koskevaan kokoukseen Helsingissä ja kuuli muiden Pohjoismaiden toimikuntien edustajia kesäkuussa pidetyssä Pohjoismaiden Unesco-toimikuntien vuosikokouksessa Tanskassa.

Lisätietoa:

<http://www.unesco.org/most/>

MOST-kokouksia

- Yhteiskuntatieteellisen MOST-ohjelman ulkoisen arviointiryhmän kokous, Pariisi, 14.-18.1.
- MOST-arviointiryhmän kokous, Helsinki, 25.-28.3.

MAB-ohjelman biosfäärialuetoiminta

*Martin Öhman, Timo Hokkanen
Taustaa*

Biosfäärialueet ovat Unescon vuonna 1970 käynnistämään Ihminen ja biosfääri -ohjelmaan (Man and the Biosphere, MAB) kuuluva maailmanlaajuinen kestävän kehityksen kokeilu- ja tutkimusalueverkko. Maailmassa on yhteensä yli 400 biosfäärialuetta 95 maassa. Suomessa on kaksi 1990-luvulla perustettua biosfäärialuetta, Pohjois-Karjala ja Saaristomeri. Toiminnan kulmakivinä ovat luonnonsuojelun huomiointi alueiden kehittämisessä, tieteellinen tutkimus ja laajapohjainen yhteistyö kansainvälisen biosfäärialue-

verkoston kautta. Suomen kansalliset MAB-koordinaattorit toimivat yhteistyössä Suomen Unesco-toimikunnan kanssa.

Alueiden toiminnan kehittäminen

Suomen biosfäärialuetoimintaa kehitettiin ja koordinoitiin Pohjois-Karjalassa ja Saaristomerellä vuoden 2002 aikana pääasiassa EU:n aluekehitysrahaston rahoittaman, maakuntien välisen yhteistyöhankkeen kautta. Hankkeessa Lounais-Suomen ja Pohjois-Karjalan ympäristökeskukset yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa selvittivät eri vaihtoehtoja Suomen biosfäärialuetoiminnan vakinaistamiseksi.

Alkuvuodesta esille tuotu ajatus biosfäärialuetoimintaa säätelevästä erillislaista ja sitä täydentävästä asetuksesta todettiin ympäristöministeriössä epätarkoituksenmukaiseksi. Kesällä ministeriöstä ilmoitettiin, että biosfäärialuetoiminta annetaan määräyskirjeellä alueellisten ympäristökeskusten hoidettavaksi. Ympäristöministeriö toivoi myös, että opetusministeriö jatkaisi biosfäärialueiden kansainvälisen MAB-yhteistyön tukemista.

Pohjois-Karjalan biosfäärialueella on neuvoteltu alueen laajentamisesta koskemaan Tuupovaaran, Ilovaaran ja Enon kunnat sekä Lieksan kaupunki koonaan. Aluelajennus toteutuu vuoden 2003 aikana. Nykyisellään biosfäärialueen rajaus käsittää vain osan Ilovaaran ja Lieksaa, vaikka toiminta ulottuu jo lähes koko maakuntaan.

Tutkimus- ja kehittämishankkeet Pohjois-Karjala

Tutkimustoimintaa on jatkettu pääasiassa metsätalouden ympäristövaikutuksiin liittyvissä asioissa. Metsien pirstoutumisen vaikutus metsien abioottiin oloihin ja eliöihin on ollut monivuotinen hanke, jota on toteutettu yh-

dessä venäläisten tutkijoiden kanssa. Hanke liittyy läheisesti rajanläheisten alueiden eliölajiston kartoituksiin. Monivuotista tutkimusta emolehmien metsälaiduntamisen vaikutuksesta nautojen tuotokseen ja laidunten eliölajistoon sekä kasvillisuuteen ja maaperään on jatkettu yhdessä Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen kanssa. Hankkeelle on saatu maa- ja metsätalousministeriöstä merkittävä jatkorahoitus, jonka avulla 1994-1996 tehdyt analyysit toistetaan kymmenen vuotta kokeen alkamisesta. Metsälaidunnus- ja emolehmäkasvatus ovat myös lupaava maatalouden kehittämisen mahdollisuus.

Kehittämishankkeita Pohjois-Karjalassa on ollut paljon. Biosfäärialuetoiminta antaa erinomaisen pohjan hanketyöskentelylle ja ohjelman sisällöt ja tavoitteet sopivat hyvin yhteen EU:n ohjelmien kanssa. Yhteistyö kuntien kanssa on tiivistynyt ja sekä Lieksan kaupunki että Ilovaaran ja Tuupovaaran kunnat ovat olleet hanketyöskentelyssä aktiivisia. Luontomatkailun ja muun paikallisen kehittämisen yhdistäminen luonnonsuojeluun suomalais-venäläisenä raja-alueyhteistyönä on yhteinen kiinnostuksen kohde kaikissa kunnissa. Hankkeiden rahoitus on tullut Euroopan unionin TACIS- ja Interreg-rahastoista.

Myös kansallisia tutkimus- ja kehittämishankkeita on tehty EU:n tuella – mm. suurpedot, perinnemaisemat, kestävän kehityksen kohteet ja ihmisten osallistuminen lähivesiensä hoitamiseen ovat saaneet omat hankkeensa. Laajojen kulttuuri- ja luonnonmuseoinventointien ja niihin yhdistetyn tutkimuksen kautta on etsitty myös maaseudulle uusia maisemanhoitoon ja muihin ympäristöpohjaisiin ammatteihin liittyviä elinkeinomahdollisuuksia maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa pilottihankkeessa.

Saaristomeri

Saaristomerellä biosfäärialuetoimintana toteutetuista tutkimus- ja kehittämishankkeista voidaan erityisesti mainita kaksi. "Turunmaan tulevaisuusskenaariot" -hanke toteutettiin laajan, sekä julkisia että yksityisiä tahoja edustavan koalition voimin. Hankkeen tavoitteena oli luoda sisäasiainministeriön SEUTU -hankkeeseen osallistuvalla Turunmaan seutukunnalle vaihtoehtoisia tulevaisuudenkuvia, joita seutukunta voi hyödyntää laatiessaan alueelle visiota ja kehittämisstrategiaa. Hanke toteutettiin delphoi-menetelmällä, jossa asiantuntijaryhmänä toimi noin sata eri tasoilla ja sektoreilla saaristokysymysten kanssa työskentelevää ihmistä. Hankkeen päämiehenä ja toteuttajana, yhteistyössä Turun kaupakorkeakoulun tulevaisuuden tutkimuskeskuksen kanssa, toimi Åbo Akademin Täydennyskoulutuskeskus/Saaristoinstituutti. Seutukunta on päättänyt jatkaa alueen strategista suunnittelua skenaarioita hyödyntäen.

Biosfäärialuetoiminnan kautta aloitettiin Saaristomerellä kesällä Metsähallituksen hallinnoima Interreg IIIA/Etelä-Suomi -ohjelman rahoittama hanke, jonka tavoitteena on luoda Saaristomerens kansallispuistolle kestävän luontomatkailun strategia. Hankkeen virolaisena yhteistyökumppanina toimii Hiidenmaan aluehallinto. Hankkeen keskeisiä tavoitteita Saaristomerellä ovat kansallispuiston yleisen matkailusuunnitelman laatiminen, pilottikohteen rakentaminen Houtskarins Jungfruskäriin sekä yrittäjäyhteistyön kokeileminen. Projektin kansainväliseen tasoon kuuluu mm. yrittäjävierailuja, Suomen ja Viron luonnonsuojeluhallintojen kokemustenvaihtoa, kestävän saari- ja rannikomatkailun määritte-

lyä, rannikkolinnotteiden hyödyntämistä saarimatkailussa sekä yhteyksien luomista muihin Itämeren rannikkoalueen biosfääri- ja luonnonsuojelualueisiin.

Kansainvälinen MAB-yhteistyö

Molemmat biosfäärialueet ovat osallistuneet opetusministeriön myöntämän rahoituksen turvin MAB-ohjelman kansainväliseen toimintaan. Saaristomerens koordinaattori osallistui tarkkailijana yhdessä Suomen Akatemian MAB-työryhmän puheenjohtajan kanssa maaliskuussa järjestettyyn MAB-ohjelman hallitustenvälisen neuvoston kokoukseen Pariisissa.

Lokakuussa Roomassa järjestettyyn EuroMAB 2002 kokoukseen osallistuivat kummankin biosfäärialueen koordinaattorit. Rooman kokouksessa sovittiin että Suomen biosfäärialueet tekevät vuoden 2003 aikana aloitteen Pohjoismaisen MAB-yhteistyön tiivistämisestä. Saaristomerens biosfäärialue tarjoutui selvittämään mahdollisuuttaan isännöidä EuroMAB -alueen rannikko- ja merellisten biosfäärialueiden kokousta. Joulukuussa Lounais-Suomen ympäristökeskus sopi MAB-ohjelman sihteeristön kanssa, että kokous järjestetään Nauvossa lokakuussa 2003.

Pohjois-Karjalan biosfäärialueen koordinaattori vastasi helmi-maaliskuussa Tansaniassa Itä-Usambaran biosfäärialueen toimintastrategian luomisesta sekä osallistui vuoden aikana EUROMAB-alueen biosfäärialueita käsittelevän käsikirjan toimituskunnan työskentelyyn.

Martin Öhman toimii Saaristomerens ja Timo Hokkanen Pohjois-Karjalan biosfäärialueen koordinaattorina.

MAB (Man and the Biosphere Programme)

<http://www.unesco.org/mab/>

Suomen biosfäärialueet

<http://www.joensuu.fi/mekri/biosphere>

<http://loggen.abo.fi/biosphere/saaristo.htm>

Kokouksia

- MAB-ohjelman kansainvälisen koordinaationeuvoston 17. istunto, Pariisi, 18.-22.3. Suomesta osallistuivat johtaja Kari Laine Oulun yliopiston biologian laitokselta ja koordinaattori Martin Öhman (Saaristomerens biosfäärialue).
- Ihminen ja biosfääri -ohjelmaan liittyvä EuroMAB 2002, Rooma, 7.-12.10. MAB-koordinaattorit Timo Hokkanen (Pohjois-Karjalan biosfäärialue) ja Martin Öhman (Saaristomerens biosfäärialue) osallistuivat.

IOC ja WMO yhtenäistävät maapallon merien tilanvalvontaa

Matti Perttilä

Hallitustenvälinen valtamerikomissio (Intergovernmental Oceanographic Commission - IOC), perustettiin 1960 Unescon piiriin koordinoimaan maailman merien tieteellistä tutkimusta ja mereen liittyvien havaintopalvelujen tuottamista. Ihmiskunnan terveyden-tila ja ravinto ovat tavalla tai toisella paljolti riippuvaisia maailman merien tilasta. Useimmille valtioille mereen liittyvät palvelut ja tuotanto, mm. kalastus, muodostavat merkittävän

osuuden niiden kansantuotteesta ja hyvinvoinnista. Eri puolilla maapalloa asetetaan sekä luonnollisista syistä että ihmisen toiminnasta aiheutuen erilaisia vaatimuksia merta koskevalle tieteelliselle havainnonteolle ja merien tilalle. Useilta alueilta on kuitenkin puuttunut säännöllinen havainnonteko ja havaintojen käsittely.

1980-luvulla alkoi nosta päätään jo havaittava ilmaston muutos, mikä edelleen korosti merten roolia muutosten havaitsemisessa ja seurausten ennakoinnissa. Havaintojen yhtenäistämistä varten IOC:n piirissä nousi esiin ajatus maailmanlaajuisen merihavainnonteen yhtenäistämisestä. Hankkeelle annettiin nimeksi Global Operational Observing System (GOOS). Ymmärrettävästi kyseessä oli erittäin laaja hanke ja GOOS perustettiin siten yhteistyössä WMO:n (World Meteorological Organization) kanssa 1990.

GOOS:n tavoitteena on yhtenäistää meren tilaan liittyvien havaintojen tekoa. Koska lopullisten havaintotuotteiden (dataa, karttoja, pitkäaikaistrendit, nopeat muutokset jne.) mahdollinen käyttäjäkunta on hyvin laaja (meriliikenne, ympäristöviranomaiset, tutkijat jne.) ei havaintolajeja pyritä määräämään, vaan yleistäen voisi sanoa tähtäimenä olevan havaintotietojen hankinnan ja vaihdon sekä järjestelmällisen tietojen luokittelun, tavallaan "tietoja tiedosta" järjestelmän, metadatapankin. Pääpainon ollessa nopeasti käyttöön saatavissa operationaalisissa havainnoissa, suurin osa havainnoista liittyy nopeasti tehtäviin suolaisuus- ja virtausmittauksiin sekä leväsiintymien ja pintalämpötilojen satelliittihavaintoihin. El Niño ilmiön seuranta ja ennakointi on yksi keskeisiä esimerkkejä yhtenäisen järjestelmän eduista. Myöhemässä vaiheessa kehitetään

muuta kemiallisia ja biologisia indikaattoreita GOOS:n käyttöön.

Kuten IOC:n toiminta yleensäkin, GOOS keskittyy lähinnä sellaisille alueille maailman merillä, joissa ei ole muuten kansallisesti tai alueellisesti järjestettyä toimintaa. Erään tärkeän alueen muodostavat Afrikan rannikomeret, joita varten on perustettu alueorganisaatio GOOS-Africa. Tämä toiminta kiinnostaa suomalaisiakin, sillä se on eräs "spin-off" Afrikan yhtenäisen rannikkosuojelun lähtökohdaksi muodostuneesta Pacsicom-konferenssista (Pan-African Conference on Sustainable Integrated Coastal Management, Mosambik 1998), jossa Suomella oli ratkaiseva rooli. Konferenssista kehkeytyi IOC:n, UNEP:n ja useiden muiden organisaatioiden yhteistyönä kehitysprosessi, josta käytetään nimitystä "African Process".

GOOS-African puitteissa Suomi on edistänyt afrikkalaisten meriasiantuntijoiden koulutusta kustantamalla aiheeseen liittyviä kursseja. Lisäksi Suomi on ollut mukana tukemassa Kaakkois-Afrikan alueellista rannikko- ja meriasioiden hoitoa SEACAM-projektin puitteissa (Secretariat for East African Coastal Area Management). Kyseessä on rannikon ympäristöosaamisen ja tieto-taidon nosto Intian valtameren läntisellä alueella.

Koska GOOS:n tavoitteena on ympäristövalmiuksien, erityisesti siis havainnonteen, havaintojen käsittelyn ja tallennuksen, samoin kuin havaintoihin perustuvan informaation tason parantaminen, alueen maille on ollut luontevaa mieltää GOOS paljolti kehitysyhteistyöprojektiksi, jossa ne itse ovat lähinnä rahoittaneet vain paikalliskustannuksia. IOC:n tavoitteena on kuitenkin, että GOOS-aktiviteetit tulisivat vähitellen osaksi osallistujaorganisaatioiden ja -mai-

den säännöllistä toimintaa. Näin ollen ympäristöpuolen omarahoituksen turvaaminen osallistujamaissa on myös yksi keskeinen kehityskohde.

Itämerellä IOC ei ole juurikaan näkynyt. Syy on se, että meillä on Itämeren suojelusopimuksen puitteissa yhtenäisten sääntöjen ja menettelytapojen ohjaama kansainvälinen merialueiden tilan seuranta aloitettu jo 1970-luvulla. Lisäksi paljon sitä aiemmin, vuosisadan alussa, Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES aloitti Pohjois-Atlantin ja sen reuna-merien tiedonhankintajärjestelmien rakentamisen. Suomi kuuluu ICES:iin yhtenä sen perustajavaltioista, vaikka oli tuolloin vielä muodollisesti osa keisarillista Venäjää.

GOOS-järjestelmän puitteissa on kuitenkin haluttu hyödyntää Itämeren piirissä saatuja kokemuksia ja niinpä GOOS:n yhteyteen on perustettu Baltic-GOOS eräänlaiseksi näyteikkunaksi hyvin hoidettuun kansainväliseen yhteistyöhön. Itämerellä keskeisiä indikaattoreita, pitäen mielessä GOOS:n operationaalisuustavoite, ovat levälautat ja pintalämpötila, sekä Juutinrauman ja Belttien kautta tapahtuva vedenvaihto, joka on oleellinen tekijä ennustettaessa Itämeren syvänteiden happikatoa. GOOS:n tavoitteiden mukaisia operationaalisia järjestelmiä ovat myös erityisesti Suomen Merentutkimuslaitoksen ylläpitämät jää-, aallokko- ja vedenkorkeuspalvelut, joiden tulokset ovat jo pitkään olleet nähtävillä internet-sivuilla (<http://www.fimr.fi>).

FT Matti Perttilä toimii Merentutkimuslaitoksen kemian osaston johtajana.

Lisätietoa:

<http://www.unesco.org/ioc>

<http://www.unesco.org/water/>

Kokouksia

- Hallitustenvälisen merentutkimuskomission (IOC) merioikeudellisen asiantuntijaryhmän (ABELOS) 2. kokous, El Jadida, Marokko, 6.-9.5. Professori Kari Hakapää Lapin yliopistosta osallistui.
- IOC:n hallitustenvälisen 35. kokous, Pariisi, 4.-14.6. Professori, osastonjohtaja Matti Perttilä Merentutkimuslaitokselta osallistui.
- Hallitustenvälisen merentutkimuskomission (IOC) alaisen haitallisten leväkasvustoja tutkivan kansainvälisen paneelin (IPHAB) 6. kokous, USA, 17.-19.10. Ohjelmakoordinaattori Kaisa Kononen Suomen Akatemiasta osallistui.

Muita kokouksia

- Kansallisten IHP-komiteoiden alueellinen kokous (vaaliryhmät I ja II), Berliini, 18.-19.2. Dosentti Risto Lemmelä TKK:sta ja tiedesihteeri Risto Andberg Suomen Akatemiasta osallistuivat.
- IHP-ohjelman 5. vaiheen tuloksia arvioinut 6. Kovacks-kollokvio, Pariisi, 13.-15.6. Dosentti Risto Lemmelä osallistui.
- Kansainvälisen vesiohjelman (IHP) hallitustenvälisen neuvoston 15. istunto, Pariisi, 17.-22.6. Suomes- ta osallistuivat tiedesihteeri Risto Andberg Suomen Akatemiasta ja dosentti Risto Lemmelä Teknillisestä korkeakoulusta.
- HELP-ohjelmaan liittyvä symposiumi "Towards integrated catchment management: Increasing the dialogue between scientists, policy makers and stakeholders", Kalmar, 18.-22.8. Dosentti Risto Lemmelä TKK:sta osallistui.
- Kansainvälinen konferenssi "From conflict to cooperation in interna-

tional water resources management; Challenges and opportunities", Delft, 19.-22.11. Dosentti Risto Lemmelä TKK:sta osallistui.

- Kansainvälisen vesiohjelman (IHP) varapuheenjohtajan Reinder A. Feddesin vierailu, Helsinki, 12.12.

Lisätietoa:

Unescon luonnontieteellinen sektori
<http://www.unesco.org/science>

Unescon yhteiskuntatieteellinen sektori
<http://www.unesco.org/shs>

3.3 KULTTUURI

YK:n kulttuuriperinnön vuosi

YK:n 56. yleiskokous julisti vuoden 2002 YK:n kulttuuriperinnön vuodeksi, jonka koordinoinnista ja valmisteluista Unesco oli vastuussa. Vuoden tavoitteena oli kiinnittää valtioiden, kansainvälisten järjestöjen, kansalaisten sekä yksityisen ja julkisen sektorin huomiota maailman kulttuuriperintöön ja sen suojeluun. Tähän tavoitteeseen pyrittiin erityisesti tukemalla kulttuuriperinnön suojeluun tähtäviä

kansallisia ja kansainvälisiä ohjelmia ja projekteja sekä lisäämällä ihmisten kulttuuritietoisuutta kasvatuksen ja tiedotusvälineiden avulla. Unesco huomioi kulttuurivuoden ohjelmassaan koko kulttuurin kentän, niin aineellisen (monumentit, maisemat, eineet) kuin aineettoman kulttuuriperinnön (mm. kiellet, tietotaito, esittävät taiteet, musiikki). Ohjelmaa tuki Unescon jäsenmaiden vuonna 2001 hyväksymä kulttuurista moninaisuutta koskeva yleismaailmallinen julistus.

Vuoden aikana pyrittiin korostamaan, että kulttuuriperintö liittyy rauhaan ja keskinäiseen ymmärrykseen, mutta myös kehitykseen. Vuoden keskeisinä teemoina olivatkin "vuoropuhelu" ja "kehitys". Kansa, joka on tietoinen omista juuristaan, voi paremmin luoda rauhanomaisia suhteita toisten kansojen kanssa sekä kunnioittaa näiden kulttuuria.

Kulttuuriperinnön vuonna muistutettiin Suomessakin tärkeydestä sitoutua kulttuuriperinnön suojelemiseksi aikaisemmin solmittuihin kansainvälisiin sopimuksiin, mm. vuoden 1954 Haagin sopimukseen (Yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa), vuonna 1970 solmittuun yleissopimukseen kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi sekä ennen kaikkea vuonna 1972 solmittuun sopimukseen maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelusta, jonka 30-vuotisjuhlaa myös vietettiin vuonna 2002.

Yksi vuoden teemoista oli myös kulttuuriperinnön integrointi kestävään kehitykseen, jota käsittelevä YK:n huippukokous järjestettiin Johannesburgissa syksyllä 2002.

Lisätietoa:

<http://www.unesco.org/culture/unych/>

Maailmanperintösopimus 30 vuotta

Unescon yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelusta eli maailmanperintösopimus solmittiin vuonna 1972, joten vuonna 2002 vietettiin sen 30-vuotisjuhlaa. Maailmanperintöluettelossa oli vuoden 2002 lopussa 730 kohdetta 125 maassa. Lisäksi vuosi 2002 oli YK:n kulttuuriperinnön vuosi, jonka pääkoordinaattorina toimi Unesco.

Maailmanperintösopimuksen juhluvuoden kunniaksi järjestettiin useita tapahtumia ympäri maailmaa. Päätapahtuma oli Unescon Italian hallituksen tuella Venetsiassa 14.-16. marraskuuta järjestämä kansainvälinen kongressi "Maailmanperintö 2002 - yhteinen perintö, yhteinen vastuu". Suomesta kongressiin osallistuivat johtaja Rauno Anttila opetusministeriöstä sekä suurlähettiläs Esko Hamilo pysyvistä edustustosta. Lisäksi kansainväliseen asiantuntijakokoukseen osallistuivat pääjohtaja Henrik Lilius museovirastosta ja ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander ympäristöministeriöstä.

Suomen päätapahtuma oli opetusministeriön yhdessä Suomen Unesco-toimikunnan kanssa järjestämä "Maailmanperintö ja kestävä kehitys" -juhlaseminaari Säätytalolla 8. marraskuuta. Arvovaltaisten alustajien lisäksi tilaisuuteen osallistui lähes sata eri alojen vaikuttajaa ja maailmanperinnöstä kiinnostunutta. Seminaarin avasi Suomen Unesco-toimikunnan puheenjohtaja, ohjelmajohtaja Olli Alho, joka esitteli puheenvuorossaan kulttuuriperinnön vuoden taustoja sekä

Unescon panosta kulttuuriperinnön säilyttämiseen ja suojelemiseen.

Kulttuuriministeri Kaarina Drombergin aiheena oli moninainen kulttuuriperintömme. Hän muistutti, että me kaikki olemme vastuussa yhteisestä perinnöstämme. Aikaisempien sukupolvien jättämät aineelliset ja aineettomat kulttuuriset voimavarat auttavat meitä hahmottamaan itsemme osana kulttuurista jatkumoa sekä arvioimaan kulttuuriamme kestävän kehityksen näkökulmasta.

Ympäristöministeri Jouni Backman puhui aiheesta Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokous ja maailmanperintö. Hän kertasi elo-syyskuussa 2002 pidetyn huippukokouksen tavoitteita ja saavutuksia. Köyhyys, kestäättömät tuotanto- ja kulutustavat ja hallitsematon globalisaatio muodostavat usein uhan arvokkaille luonnon- tai kulttuuriperintökohteille. Johannesburgin toimintasuunnitelma ja poliittinen julistus tukevat siten monin tavoin maailmanperintösopimuksen tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Ministeri korosti erityisesti alkuperäiskansojen kulttuurisen perinnön ja oikeuksien vaalimisen merkitystä osana maailmanperintötyötä.

Museoviraston pääjohtaja Henrik Lilius kertoi maailmanperintösopimuksesta suojelun välineenä, erityisesti Afganistanin tilanteessa. Esityksensä tukeksi hän näytti kongressimatalla Kabulissa ottamiaan diakuvia, joista näkyi lohduttomia esimerkkejä kulttuuriomaisuuden tietoisesta tuhoamisesta. Maailmanperintösopimus ei tietyissä tilanteissa toimi, etenkin jos maassa on hallitus, joka ei hyväksy kansainvälisiä sopimuksia. Valtaapitävien valistus, moraali ja rauhantahtoisuus ovat ratkaisevat tekijät kulttuuriperinnön säilyttämisessä. Maailmanperintösopimukseen perustuva kansainvälinen yh-

teistyö on keskeisessä asemassa kulttuuriperintöä jälleenrakennettaessa. Liikkeen mukaan Suomen tulisi toimia aktiivisemmin maailmanperintöluettelon täydentämiseksi alueilla, joilla on aliedustusta sopimuksen piirissä, sekä antaa niille asiantuntija-apua.

Ulkoasiainministeriön kehitys yhteistyöosaston osastopäällikkö Ritva Jolkkonen puhui aiheesta kulttuuriperinnön suojeluhankkeet ja haasteet. Hän lähestyi aihetta kehityksen ja kehitysyhteistyön näkökulmasta. Kehitysyhteistyö itsessään on kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta, joten kulttuurinäkökulma on läsnä kaikessa kehitysyhteistyössä. Kulttuuriperinnön suojeluhankkeet voivat parhaimmillaan lisätä alueen ihmisten hyvinvointia laajasti. Kulttuuriperinnön suojeleminen tukee kansallista tai paikallista identiteettiä ja vahvistaa yksilöiden osallistumismahdollisuuksia. Kulttuurihankkeilla voi myös olla myönteisiä taloudellisia vaikutuksia. Kestävän kehityksen periaatteiden kunnioittaminen on erityisen tärkeää.

Suomen Tammi+ -projektin suojelelijän, eduskunnan puhemies Riitta Uosukaisen aiheena oli Miksi maailmanperintökasvatusta? Hänen mukaansa lasten ja nuorten identiteetin muodostamisessa oman maan historian ja oman kansan perinteiden tuntemisella on erittäin tärkeä merkitys. Globalisoituvassa maailmassa kansallisen perinnekasvatuksen ohella korostuu myös maailmanperintökasvatus. Nykypolville on suuri haaste vaalia vanhaa kulttuuriperintöä ja siirtää se tuleville polville. Nuori ei voi kasvaa suvaitsevaisiksi kosmopoliitiksi, ellei hän arvosta kulttuurien rikkautta ja erilaisuutta. Maailmanperintösopimus on korvaamaton väline eri maiden kulttuurin säilyttämisessä ja tuomisessa yhteiseen tietoisuuteen, yhteisen vastuun piiriin.

Uosukainen korosti myös kotien, koulujen ja järjestöjen yhteistyön merkitystä.

Seminaarin päätteeksi johtaja Rauno Anttila opetusministeriöstä puhui otsikolla Kohti kestäväää kansallista maailmanperintöstrategiaa. Hän kertoi valmisteilla olevasta kansallisesta strategiasta, jonka tavoitteena on luoda yhteiset pelisäännöt sekä maailmanperintökohteiden valmistelulle että maailmanperintöluetteloon hyväksytyjen kohteiden ylläpidolle. Kohteiden valinta maailmanperintöluetteloon on monivaiheinen, usean vuoden pituinen prosessi, jota Anttila kuvaili puheenvuorossaan. Suomen kansallisen strategian valmistelu on haasteellinen tehtävä, mutta Anttila työryhmän puheenjohtajana uskoi että tuloksena on maailmanperintöstrategia, joka entistä tarkemmin huomioi asianosaiset sekä onnistuu jakamaan vastuun kohteiden suojelusta kauaskantoisella ja tulevia sukupolvia hyödyttävällä tavalla.

Raportti seminaarista on luettavissa osoitteessa
<http://www.minedu.fi/opm/unesco/kokousraporttiarkisto.html>

Lisätietoa:
Unescon Maailmanperintökeskus
<http://www.unesco.org/whc>

World Heritage Review -lehden artikkeleita ja tilausmahdollisuus
<http://www.unesco.org/whc/events/review.htm>

Museovirasto
<http://www.nba.fi>

Suomenlinna
<http://www.suomenlinna.fi>

Vanha Rauma
<http://www.oldrauma.fi>

Petäjaveden vanha puukirkko
<http://www.petajavesi.fi/kirkko>

Verlan puuhiomo ja pahvitehdas
<http://www.verla.fi>

Sammallahdenmäen pronssikautinen röykkiöalue
<http://www.nba.fi/ARCHAEOL/Sammallahti/index.html>

Kokouksia

- Maailmanperintösopimuksen toimintaohjeistuksen luonnostelu-ryhmän kokous, Pariisi, 17.-22.3. Pääjohtaja Henrik Lilius ja tutkija Margaretha Ehrström Museovirastosta osallistuivat.
- Maailmanperintökomitean byroon 26. istunto, Pariisi, 8.-13.4. Suomesta osallistuivat pääjohtaja Henrik Lilius ja tutkija Margaretha Ehrström Museovirastosta, ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander ympäristöministeriöstä ja erityisneuvonantaja Satu Heikkinen sekä suurlähteläs Esko Hamilo ja ulkoasiainsihteri Ari Mäki pysyvästä Unesco-edustustosta.
- Maailmanperintökongressi "Alternatives to Historical Reconstruction in the Unesco World Heritage Cities", Tallinna, 16.-18.5. Tutkija Margaretha Ehrström Museovirastosta osallistui.
- Maailmanperintökomitean 26. istunto, Budapest, 24.-29.6. Suomesta osallistuivat suurlähteläs Esko Hamilo, pääjohtaja Henrik Lilius, ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander, kulttuurisihteri Päivi Salonen, tutkija Margaretha Ehrström, kehitysyhteistyöneuvos Irma-Liisa Perttunen ulkoasiainministeriöstä ja erityisneuvonantaja Satu Heikkinen.

- Maailmanperintösopimuksen 30-vuotisjuhlakongressi "Maailmanperintö 2002 - yhteinen perintö, yhteinen vastuu", Venetsia 14.-16.11. Johtaja Rauno Anttila ja suurlähteläs Esko Hamilo osallistuivat. Kansainväliseen asiantuntijakokoukseen osallistuivat pääjohtaja Henrik Lilius ja ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander.

Aineeton kulttuuriperintö

Aineettoman kulttuuriperinnön suojeeluun on kiinnitetty lisääntyvää huomiota kansainvälisillä areenoilla viimeisen vuosikymmenen aikana - näin myös Unesconssa. Nykyisten kansainvälisten sopimusten ja suositusten ei katsota riittävällä tavalla kattavan aineettoman kulttuuriperinnön suojelua. Esimerkkeinä voi mainita perinteiset tavat, erikoiset kielet, musiikki- ja tanssiesitykset, vanhat rituaalit sekä ylipäätään kaikki vahvasti traditioon tai kulttuuriin liittyvät ilmaukset. Suomen Unesco-toimikunnan jäsenet ovat useassa kokouksessa pohtineet aineettoman kulttuuriperinnön suojeeluun liittyviä ongelmia ja haasteita.

Vaikka huomio kulttuuriperinnön vaalimisen osalta onkin Unescon puitteissa kohdistunut näyttävimmän maailmanperintökohteiden suojelemiseen vuoden 1972 maailmanperintösopimuksen pohjalta, niin jo vuonna 1989 Unesco tarttui myös aineettoman kulttuuriperinnön haasteeseen laatimalla suositukset perinne-kulttuurin ja folkloren suojelemiseksi (Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore).

Valitettavasti vuoden 1989 suositukset eivät saaneet laajaa huomiota maailmalla. Asiaa yritettiin korjata vuonna 1998 Unescon hallintoneuvoston päätettyä, että Unesco ryhtyy

julistamaan erityisiä kulttuuripaikkoja tai kulttuuri-ilmaisuja ihmiskunnan aineettoman perinnön mestariteoksiksi (Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity). Tämäkään ohjelma ei kuitenkaan saanut selkeätä vastakaikua maailmalta. Asia innosti etupäässä Aasian maita (joista Japani yksi tärkeimpiä) ja joitakin kehitysmaita ehdottamaan kulttuuri-ilmiöitään listalle.

Unescon pääjohtajan tuella tilanetta päätettiin edelleen kohentaa. Niinpä Unescon 31. yleiskokous päätti marraskuussa 2001 kansainvälisen sopimuksen luonnostelusta aineettoman kulttuuriperinnön suojelemiseksi. Samalla päätettiin, että pääjohtaja Koïchiro Matsuuran antaa sopimusluonnoksen 32. yleiskokouksen tarkasteltavaksi jo vuonna 2003.

Sopimusvalmistelut käynnistyivät ripeästi Unescon sihteeristön toimesta. Vuoden 2002 aikana Unescon kutsumat ja henkilökohtaisessa ominaisuudessa toimineet asiantuntijat luonnostelivat sopimuksen, jonka pohjana käytettiin vuoden 1972 maailmanperintösopimusta.

Syyskuussa 2002 Istanbulissa järjestettiin Unescon ja Turkin hallituksen toimesta kolmas kulttuuriministerien pyöreän pöydän kokous aiheesta "Aineeton kulttuuriperintö kulttuurisen moninaisuuden heijastajana" ("Intangible Cultural Heritage - a Mirror of Cultural Diversity"). Kokous oli jatkoa kahdelle aiemmalle kulttuuriministerien pyöreän pöydän kokoukselle - vuoden 1999 kokoukselle "Kulttuuri ja luovuus globalisoituvassa maailmassa" ja vuoden 2000 kokoukselle "2000-2010 Kulttuurinen moninaisuus: Markkinoiden haasteet".

Istanbulin keskusteluissa pohdittiin mahdollisuutta laatia kansainvälinen sopimus aineettoman kulttuuri-

perinnön suojelemiseksi. Kokouksen loppujulistuksessa kulttuuriministerit kannattivat kansainvälisen sopimuksen luomista yhteistyössä asiaankuuluvien tahojen ja järjestöjen kanssa. Välittömästi tämän jälkeen, syyskuun 2002 lopussa, hallitustenvälinen asiantuntijaryhmä aloitti Unescossa työnsä sihteeristön valmisteleman luonnoksen pohjalta.

Hallitustenvälisessä asiantuntijakokouksessa nousi esiin monia kysymyksiä liittyen tapaan ja mahdollisuuksiin suojella aineetonta perintöä. Myös vuoden 1972 maailmanperintösopimuksen soveltuvuutta pohjaksi pohdittiin tarkemmin.

Sopimusvalmistelut jatkuvat edelleen vuoden 2003 aikana.

Unescon sivut aineettoman kulttuuriperinnön suojelusta
http://www.unesco.org/culture/heritage/intangible/html_eng/index_en.shtml

Kokouksia

- Aineetonta kulttuuriperintöä koskevan instrumentin laadintaa pohdittavan Unescon asiantuntijaryhmän kokous, Rio de Janeiro, 22.-24.1. Professori Lauri Harvilahti Helsingin yliopiston Kulttuurien tutkimuksen laitokselta osallistui.
- Euroopan unionin alueen Unesco-toimikuntien kokous aineettomasta kulttuuriperinnöstä, Pariisi, 9.-10.7. Suunnittelija Hannu Vainonen opetusministeriöstä osallistui.
- Kulttuuriministerien 3. pyöreän pöydän kokous "Aineeton kulttuuriperintö kulttuurisen moninaisuuden heijastajana", Istanbul, 16.-17.9. Neuvotteleva virkamies Risto Kivelä opetusministeriöstä osallistui tarkkailijana kulttuuriministeri Drombergin sijasta.

- Ensimmäinen hallitustenvälinen asiantuntijakokous aineettoman kulttuuriperinnön sopimusvalmistelusta, Pariisi, 23.-27.9. Johtaja Jukka Lienes, neuvotteleva virkamies Risto Kivelä, ulkoasiainsihteerit Ari Mäki ja suunnittelija Hannu Vainonen osallistuivat.

Culture in the Neighbourhood - loppuvideon luovutus

"Culture in the Neighbourhood - A Unesco Network of Cultural Activities" on alkujaan Sveitsin Unesco-toimikunnan vuonna 1986 käynnistämä projekti, josta tuli myös osa YK:n julistaman Maailman kulttuurikehityksen vuosikymmenen 1988-1997 projekteja. Projektin tarkoituksena oli ja on tuottaa ja edistää kulttuuritapahtumia, joiden toimijoina ja kohderyhmänä ovat tietyn alueen paikalliset asukkaat. Tapahtumien pääpaino on kohdentaa asukkaiden sosiaalista yhteenkuuluvaisuutta sekä suhdettaan asuinympäristöönsä.

Vuosina 1998-2002 projekti jatkui kulttuurikehityksen vuosikymmenen jatkoprojektina ja laajeni eurooppalaiselta tasolta Afrikan ja Euroopan alueiden väliseksi yhteistyöksi. Tällöin projektin nimeksi täsmentyi "Culture in the Neighbourhood - an Afro-European Interaction", toimijaosapuolina kahdeksan kaupunkiparia. Suomesta Vantaan Hakunilan alueen parina oli Namibian pääkaupungin Windhoekin kaupunginosa Katutura. Muut maaparit olivat Ranska-Kamerun, Itävalta-Mosambik ja Sveitsi-Burkina Faso.

Projektin kansallisten koordinaattoreiden kokouksessa vuonna 1999 sovittiin, että Suomi vastaa projektin kansainvälisen loppuvideon toteutta-

misesta. Suomesta videon tekemiseen - ja muutoinkin projektin toimintaan - osallistuivat erityisasiantuntija Ismo Porna Suomen Kuntaliitosta ja video-ohjaaja Anssi Vuohelainen Vantaan kaupungin Vernissan mediapajasta. Video esiteltiin ja luovutettiin Unesco:lle maaliskuussa 2002 Pariisissa järjestetyssä tilaisuudessa, jossa se sai paljon kiitosta ja huomiota järjestön kulttuurisektorin johdolta.

Projekti on sittemmin jäänyt elämään paikallisten tapahtumien ja projektien muodossa niin Afrikassa kuin uutena aluevaltauksena myös Latinalaisen Amerikan maissa.

“Tiedostammeko kulttuurisen moninaisuuden?” - seminaari

Kulttuurin ja kehityksen päivänä 21.5. ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosasto ja opetusministeriön kansainvälisten asiain sihteeristö järjestivät yhdessä Suomen Unesco-toimikunnan ja Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepan kanssa seminaarin “Tiedostammeko kulttuurisen moninaisuuden?” ulkoasiainministeriön lehdistötiloissa Katajanokalla. Keskustelun lähtökohtana oli Unescon kulttuurista moninaisuutta koskeva yleismaailmallinen julistus, jonka Unescon 31. yleiskokous hyväksyi vuonna 2001.

Tilaisuuden avasi teatteriohjaaja Raija-Sinikka Rantala Suomen Unesco-toimikunnasta. Seminaarin alustajina ja keskustelijoina olivat linjanjohtaja Matti Kääriäinen ulkoasiainministeriöstä, erityisasiantuntija Kimmo Aulake opetusministeriöstä, toiminnanjohtaja Merja Isotalo maaseudun yhteistyöryhmästä, johtaja Johanna Maula kansainvälisestä kulttuurikeskus Caisasta, yrittäjä Leila Omar sekä

tuottaja Ilkka Vehkalahti Yleisradion TV 2:sta. Tilaisuuden päätti dosentti Raimo Harjula Helsingin yliopistosta.

Seminaarissa syntyi innostunutta ja innoittavaa keskustelua kulttuurien kohtaamiseen liittyvistä tilanteista, huomioista ja vaikeuksista niin maahanmuuttajien kuin kehitysyhteistyötä tekevien näkökulmasta. Seminaarissa esillä olleella Unescon julistuksella kulttuurisesta moninaisuudesta (2001) on osaltaan merkittävä asema kulttuurien välisen kohtaamisen ja keskustelun edistäjänä ja innoittajana.

Kulttuurista moninaisuutta koskeva julistus suomen- ja ruotsinkielisenä versiona

<http://www.minedu.fi/opm/unesco/sopimusluettelo.html>

<http://www.minedu.fi/uvm/unesco/konventioner.html>

Muita kokouksia

- Pohjoismaisten Unesco-toimikuntien kulttuurisektorien koordinaatiokokous, Stavanger, 6.6. Teatteriohjaaja Raija-Sinikka Rantala ja suunnittelija Hannu Vainonen osallistuivat.
- Hallitustenvälisen kulttuuripoliittikka ja kehitystä koskevan seurantakokouksen (Tukholma +5, 2003) valmistelukokous, Tukholma, 9.-10.9. Pääsihteerä Zabrina Holmström kuuluu valmisteluryhmään.

Lisätietoa:

Unescon kulttuurisectori

<http://www.unesco.org/culture>

3.4 VIESTINTÄ

Unescon viestintäsektorin ohjelmat - IPDC ja IFAP

Unescon keskipitkän aikavälin strategiassa vuosille 2002-2007 järjestön kaikki ohjelmasektorit kattavana poikisektorinaisena teemana on tieto- ja viestintäteknologioiden hyväksikäyttö koulutuksen, tieteen ja kulttuurin aloilla tietoyhteiskunnan kehittämiseksi. Viestintäsektorin päätavoitteeksi määritellään “tietoyhteiskunnan rakentaminen, joka perustuu tiedon jakamiseen ja kestäväen kehityksen tukemiseen liittyviin kaikkiin sosiokulttuurisiin ja eettisiin ulottuvuuksiin”. Keskeisessä osassa tässä työssä ovat Unescon hallitustenväliset viestintäohjelmat, kansainvälinen tiedonvälityksen kehittämisohjelma IPDC (International Programme for the Development of Communication) sekä “Information For All” -ohjelma (IFAP).

Unescon kansainvälinen tiedonvälityksen kehittämisohjelman (International Programme for the Development of Communication, IPDC) päätavoitteena on konkreettisesti kohentaa erityisesti vähiten kehittyneiden maiden joukkoviestintää sekä demokratisoida ja monipuolistaa sitä. IPDC tukee sekä erilaisia alueellisia että erityisryhmiin kohdistuvia hankkeita, kuten naisten ja nuorten viestintätarpeet sekä eristyneiden yhteisöjen ongelmat. Tulevina vuosina etusijalla ovat projektit, jotka tähtäävät sananvapauden, median pluralismin ja kansainvälisen kumppanuusyhteistyön edistämiseen ja ammatillisen osaamiseen sekä paikallisyhteisöjen tiedotusvälineiden kehittämiseen. Suomi on yksi ohjelman hallitustenvälisen neuvoston 39 jäsenestä vuosina 1999-2003. Suomea on neuvoston istunnoissa edustanut ensisijaisesti

Unesco-toimikunnan jäsen, professori Ullamaija Kivikuru. Toisena pohjoismaisena edustajana on Tanska, jonka Torben Krogh valittiin vuonna 2002 neuvoston puheenjohtajaksi. Pohjoismaiden panos on IPDC:ssä ollut vahva, sillä Norja on ollut kautta aikojen suurin ohjelman rahoittaja. Neuvosto kokoontuu kerran vuodessa istuntoon. Vuonna 2002 neuvosto keskittyi keskustelemaan IPDC-ohjelman toiminnan tehostamisesta, ohjelman prioriteeteista ja taloudellisen tilanteen parantamisesta. Norja valmistee vuoden 2002 aikana kokonaisarvioinnin IPDC:n toiminnasta Norjan näkökulmasta, mutta se palvelee neuvostoa sen pohtiessa ohjelman kehittämistä.

IFAP-ohjelma käynnistyi ensimmäisellä hallitustenvälisen neuvoston kokouksella vuonna 2002. Ohjelma luotiin kahden aiemman, lähinnä kirjastoihin ja arkistoihin keskittyneen ohjelman tilalle. Hallitustenvälinen 26-jäseninen neuvosto kokoontuu vuosittain. Ruotsi on Pohjoismaista neuvoston jäsen. IFAP:n päätavoite liittyy kaikille yhtäläisen pääsyn turvaamiseen tiedon lähteille ja tietoverkkoihin sekä digitaalisen kuilun poistamiseen. Yksi ohjelman keskeisimmistä työkentistä on arkistojen, museoiden, kirjastojen sekä muun julkisen vallan ja sen ulkopuolisten laitosten luoman ja/tai keräämän tietoineksen säilyttäminen ja kehittäminen digitaalisessa muodossa. Suomi osallistui tarkkailijana neuvoston ensimmäiseen istuntoon, jossa luonnollisesti hahmoteltiin neuvoston toimintatapoja ja työkenttää. Neuvoston asialistalla oli myös Unescon monikielisyttä ja yleistä pääsyä verkkoon koskeva suositusehdotus (Draft recommendation concerning the promotion and use of multilingualism

and universal access to cyberspace). Sen monivuotinen kehittäminen päättynee hyväksyntään Unescon 32. yleiskokouksessa syksyllä 2003. Suositus on osa Unescon kontribuutiota tietoyhteiskunnan huippukokoukseen (WSIS).

IPDC

<http://www.unesco.org/webworld/ipdc/>

IFAP

<http://www.unesco.org/webworld/ifap/>

Kokouksia

- Viestinnän kehittämisohjelman (IPDC) hallitustenvälisen neuvoston 22. istunto, Pariisi, 10.-12.4. Professori Ullamaija Kivikuru toimikunnasta ja ulkoasiainsihteri Ari Mäki pysyvästä edustustosta osallistuivat.
- Information for All (IFA) -ohjelman hallitusten välisen neuvoston 1. kokous, Pariisi, 15.-17.4. Suomesta osallistuivat julkaisujohtaja Harri Saukkomaa Yhtyneistä Kuvalehdistä, kirjastotoimentarkastaja Barbro Wigell-Ryynänen opetusministeriöstä ja ulkoasiainsihteri Ari Mäki pysyvästä edustustosta.
- Viestinnän kehittämisohjelman (IPDC) hallitustenvälisen neuvoston byroon 45. kokous, Pariisi, 11.-13.12. Professori Ullamaija Kivikuru toimikunnasta osallistui.

Raportit mainituista istunnoista on luettavissa Suomen Unesco-toimikunnan sivuilla osoitteessa <http://www.minedu.fi/opm/unesco/kokousraporttiarkisto.html>

Tekijänoikeudet 2000-luvulla -seminaari

Opetusministeriö järjesti Suomen Unesco-toimikunnan kanssa 22. tammiukuuta Säätötalolla seminaarin "Tekijänoikeudet 2000-luvulla; tekijät, välittäjät, käyttäjät". Tilaisuuden puheenjohtajana toimi Suomen Unesco-toimikunnan jäsen, professori Ullamaija Kivikuru. Aluksi neuvotteleva virkamies Jukka Liedes opetusministeriöstä kertoi Suomen tekijänoikeussäännökistä ja EU-harmonisoinnista. Sen jälkeen seuraavat puhujat tarkastelivat tekijänoikeutta eri näkökulmista: oikeustieteen kandidaatti Lauri Kerosuo Suomen Journalistiliitosta, johtaja Valtteri Niiranen Viestinnän Keskusliitosta, lakiasian päällikkö Kirsi-Marja Okkonen Yleisradiosta, kirjastonjohtaja Arja-Riitta Haarala Tampereen teknillisestä korkeakoulusta, erikoistutkija Raija Majamaa Suomalaisen Kirjallisuuden Seurasta, oikeustieteen kandidaatti Mikko Välimäki Electronic Frontier Finland ry:stä sekä tietokirjailija Petteri Järvinen.

Iltapäivällä oli vuorossa temaattinen paneelikeskustelu "Tekijänoikeuden kipupisteitä", johon osallistui aamupäivän puhujia sekä Suomen Unesco-toimikunnan jäseniä. Keskustelun puheenjohtajana toimi julkaisujohtaja Harri Saukkomaa Yhtyneistä Kuvalehdistä.

Raportti seminaarista on luettavissa Suomen Unesco-toimikunnan internet-sivuilla osoitteessa <http://www.minedu.fi/opm/unesco/kokousraporttiarkisto.html>

Tietoyhteiskunnan huippukokouksen valmistelu

Tietoyhteiskunnan huippukokous (WSIS, World Summit on Information Society) järjestetään kahdessa vaiheessa vuosina 2003 ja 2005. Ensimmäinen huippukokous pidetään Genevessä 10.-12.12.2003 ja toinen Tunisiassa vuonna 2005. Aloite kokouksesta lähti liikkeelle Kansainvälisestä televiestintäliitosta (ITU), joka on myös kokouksen pääjärjestäjätaho. Useat kansainväliset järjestöt, Unesco mukaan luettuna, osallistuvat kokouksen valmisteluihin. Kokouksen tarkoitus on muodostaa yhteinen näkemys tietoyhteiskunnasta ja laatia strateginen toimintasuunnitelma sekä poliittinen julistus sen toteuttamiseksi. Huippukokouksessa käsitellään niitä haasteita ja mahdollisuuksia, joita tieto- ja viestintäteknologia antaa taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen edistämiseksi. Kehitysmaiden asemaan kiinnitetään erityistä huomiota. Pyrkimyksenä on löytää keinoja, jotka edistävät tieto- ja viestintäteknologian hyväksikäyttöä kehitysongelmien ratkaisemisessa ja digitaalikuilun poistamisessa.

Huippukokousta valmistellaan kolmessa valmistelukokouksessa sekä alueellisissa kokouksissa. Ensimmäinen valmistelukokous järjestettiin heinäkuussa 2002 Genevessä. Euroopan alueen konferenssissa marraskuussa Bukarestissa hyväksyttiin poliittinen julistus, joka sisältää yhteisen vision tietoyhteiskunnasta, seitsemän keskeistä periaatetta, joiden tulisi ohjata kansallisten e-strategioiden suuntaa sekä prioriteettiteemoja strategioita varten.

Unescolla on keskeinen rooli huippukokouksen valmisteluissa. Se on valmistellut huippukokousstrategiaansa alueellisissa kokouksissa jä-

senmaiden kanssa, mm. Saksan Unesco-toimikunnan Mainzissa 27.-29. kesäkuuta järjestämässä kokouksessa. Suomesta kokoukseen osallistuivat johtaja Jukka Liedes opetusministeriöstä ja professori Hannu Nieminen Turun yliopistosta. Syyskuussa Unescon pääjohtaja Koïchiro Matsuura esitteli Unescon huippukokousstrategiaa. Unescon kannalta keskeiset tavoitteet huippukokouksessa ovat:

1. Tulevaisuuden tietoyhteiskunnan yhteisten peruseriaatteiden määrittäminen,
2. Valtioiden rohkaisu käyttämään tietoteknologioita kansalaisten demokraattisen osallistumisen lisäämiseksi,
3. Uusien teknologioiden mahdollistamien oppimismahdollisuuksien korostaminen sekä
4. Tieteellisen tutkimuksen vahvistaminen ja tiedon jakamisen edistäminen.

Tietoyhteiskunnan huippukokous 2003

<http://www.itu.int/wsis/>

Unesco ja Tietoyhteiskunnan huippukokous

<http://portal.unesco.org/wsis>

Muita kokouksia

- Kansainvälisen viestinnän kehittämisohjelman (IPDC) JourNet-kokous, Tunisia, 5.-9.2. Professori Kaarle Nordenstreng Tampereen yliopistosta osallistui.
- Unescon kansainvälisen kirjastoa-siantuntijaryhmän kokous, Riika, 22.-23.3. Emeritusprofessori Esko Häkli on työryhmän jäsen.
- Monikielisyys ja universaali pääsy verkkoon, asiantuntijaryhmän 2. kokous, Pariisi, 25.-27.3. Erityisasi-

antuntija Kimmo Aulake opetusministeriöstä osallistui.

- Unescon alueellinen esikonferenssi "Information Cultures and Information Interests" vuoden 2003 tietoyhteiskunnan huippukokousta varten, Mainz, 27.-29.6. Johtaja Jukka Liedes opetusministeriöstä ja professori Hannu Nieminen Turun yliopistosta osallistuivat.
- UNCTAD / UNESCO; Expert Meeting on Audiovisual Services; Improving Participation of Developing countries, Geneve, 13.-15.11. Yli-tarkastaja Kristina Hautala-Kajos opetusministeriöstä osallistui.
- Unescon kansainvälisen kirjastoa-siantuntijaryhmän 3. kokous, Riika, 29.-30.11. Emeritusprofessori Esko Häkli osallistui

Lisätietoa:

Unescon viestintäsektori

<http://www.unesco.org/webworld>

4. YK:N KESTÄVÄN KEHITYKSEN HUIPPUKOKOUS, JOHANNESBURG, 26.8.-4.9.

Kestävän kehityksen huippukokouksen tulokset Unescon kannalta

Unesco valmistautui Johannesburgissa elo-syyskuussa 2002 pidettyyn YK:n Kestävän kehityksen huippukokoukseen valmistelemalla oman kannanotto- ja ehdotuspaperinsa - Position Paper and Proposals, jossa ehdotettiin teemoja paitsi Johannesburgissa keskusteltavaksi myös toimia Unescossa tulevaisuudessa toteutettavaksi. Unesco toimi aktiivisesti Johannesburgissa järjestäen mm. joitakin erillistapahtumia ja -istuntoja. Unescon ohjelmiin viitattiin välillisesti Johannesburgin loppuasiakirjoissa, poliittisessa julistuksessa ja toimintaohjelmassa, ja järjestö sai tukea ja vahvistusta toimintasektoreilleen, mutta toiset Unescon silmissä avainasemassa olevat aiheet eivät saaneet toivottua huomiota.

Suomen Unesco-toimikunnan jäsenet ovat osaltaan kommentoineet ja osallistuneet Unescon valmistelutyöhön. Koulutusta, kattavasti ymmärrettyä, on käsitelty Johannesburgin toimintasuunnitelmassa mittavasti, ja suhteessa kestävään kehitykseen esiin on nostettu kaksi päätekijää: koulutus on perusta kestäväälle kehitykselle (Koulutus kaikille -prosessin/EFA:n rooli) ja toiseksi, koulutus on väline, jolla voidaan lisätä tietoisuutta ja käsitellä muun muassa sukupuolten tasa-arvoa, maaseutujen kehitystä, terveydenhoitoa ja koulutusmalleja. Toimintasuunnitelmaan kirjattu Kansainvälinen koulutuksen vuosikymmen kestävä kehityksen hyväksi on tilaisuus, jonka koordinoijana Unescon on mahdollista toimia. Toisaalla EFA:n, arvojen opettamisen, kestävä kehityksen ja tieteiden ja teknologian opetuksen yhdistäminen vaatii toimintojen harmonisointia ja sektorien yhteistyötä.

Yhteiskunta- ja humanististen tieteiden kannalta Unescon pääjohtaja Matsuura piti huomionarvoisena kysymystä kestävämmän kehityksen mukaisten kulutus- ja tuotantomallien muuttamisesta, joka liittyy suoranaisesti köyhyyden poistamispyrkimykseen ja tuo esiin tärkeitä kysymyksiä organisaatioiden vastuusta. Unescon Tieteiden ja teknologian eettinen maailmankomissio (COMEST) olisi halukas toimimaan toimintasuunnitelmassa mainitun kestävä kehityksen eettisen ulottuvuuden parissa yhdessä muiden tahojen kanssa. Myös Unescon Ihminen ja biosfääri -ohjelma sekä yhteiskuntatieteellinen MOST-ohjelma ovat koko olemassaolonsa ajan edistäneet voimakkaasti kestävä kehityksen periaatteita.

Luonnontieteiden saralla Unescon hallitustenvälinen valtamerikomissio IOC, joka pyrkii kaikin tavoin kestävä kehityksen tukemiseen muun muassa rannikkoalueisiin ja niiden elinolosuhteisiin liittyvällä tutkimuksella, sai selvän vahvistuksen toiminnalleen muun muassa ilmastonmuutosta koskevien tieteellisten epävarmuuksien käsitteilyinä. IOC valmitautuikin Johannesburgin huippukokoukseen omalla julistuksellaan. Pettymyksenä voidaan kuitenkin pitää, että IOC:n lisäksi huippukokouksen toimintasuunnitelmassa ei mainita nimeltä kertaakaan itse Unescoa tai sen muita ohjelmia. Eräät Unescon luonnontieteellisistä ohjelmista ja painotuksista saivat kuitenkin runsaasti huomiota osakseen, kuten katastrofien lieventäminen, makean veden kysymyksiä tarkasteleva hydrologinen IHP-ohjelma ja maailman vesiraporttia toimittava WWAP-ohjelma, jotka ovat avainasemassa vesivarojen huoltoon ja hallintaan liittyvissä kysymyksissä.

Vesiasioiden tärkeys ja ajankohtauus korostuvat Unescon ohjelmassa ja budjetissa 2002-2003, jossa ne ovat luonnontieteiden sektorin pääprioriteettina.

Kulttuurisen ympäristön huomiointi ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioittaminen ovat välttämättömiä ihmisten sitoutumiselle kestävä kehityksen tavoitteisiin. Kulttuurin saralla Johannesburgin loppuasiakirjoissa korostetaan kulttuuridiversiteetin arvostamisen tärkeyttä yhtenä edellytyksenä kestävä kehityksen saavuttamiselle. Muuten tekstissä viitataan Unescon mielenkiinnon kohteisiin: maailmanperintöön, perinteiseen tietoon ja turismiin (sisältäen eko- ja kulttuurimat-kailun). Sen sijaan käytännön tason kulttuuridiversiteetin, kehityksen kulttuurisen ulottuvuuden ja varsinkin kulttuurisidonnaisten toimien olisi toivonut saavan enemmän painoarvoa toimintasuunnitelmassa.

Poliittinen julistus ei sisällä varsinaisia viittauksia **viestinnän ja tiedonvälityksen** sektorille esimerkiksi tietoyhteiskunnan muodossa. Toimintasuunnitelmassa on sen sijaan lukuisia viittauksia uuden informaation (new information) ja viestinnän elintärkeään rooliin pyrittäessä auttamaan kehittyviä ja taloudellisesti muuttuvia maita pienentämään digitaalista jakoa ja ylipäätään hyödyntämään uutta teknologiaa.

YK:n pääsihteeri Kofi Annanin päättämien seurantamekanismien valossa Unescon tulee toteuttaa osansa toimintasuunnitelmasta ja huippukokouksen jälkeiset arviot pitää muuntaa sektorialiseksi ja sektorien väliseksi toiminnaksi vuosien 2004-2005 ohjelma- ja budjettiluonnoksen (32C/5) raameissa. Koska

poikkisektoraaaliset teemat, köyhyydenpoistamis- ja tietoyhteiskunta-projekti, vaativat vielä työtä osakseen ja kestävä kehitys on tavoitteiltaan laaja, ei sitä alkuperäisistä suunnitelmista poiketen oteta uudeksi teemaksi. Pääjohtaja Matsuura on ilmoittanut tavoitteekseen tehdä kestävästä kehityksestä koko talon tunnuslauseen, jolloin se liittyy uuteen ohjelma- ja budjettiluonnokseen ja kaikkiin ohjelmiin. Huippukokouksen kumppanien Agenda 21:n ja toimintasuunnitelman toteuttamisaloitteet, luetaan osaksi virallisia tuloksia siitä huolimatta, ettei niitä neuvoteltu hallitusten toimesta. Unesco on osallisena noin 20 aloitteessa, joissa yhteistyökumppaneina ovat niin hallitukset, hallitustenväliset kuin hallitusten ulkopuolisetkin tahot, järjestöt ja talouden edustajat. Näiden uusien sitoumusten täyttäminen aloitetaan heti ja ne sisällytetään seuraavaan ohjelma- ja budjettiluonnokseen. Jotkut aloitteista ulottuvat koko järjestön toimialueelle ja edesauttavat näin Unescon uudenlaista työskentelyä kestävä kehityksen puitteissa.

Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokous; tuumasta toimeen

Taisto Huimasalo

Kestävä kehityksen huippukokouksessa Johannesburgissa 4. syyskuuta 2002 hyväksyttiin poliittinen julistus, toimintasuunnitelma sekä valmisteltiin erillisissä prosesseissa yli 300 kumppanuussopimusta. Johannesburgin toimintasuunnitelma määritteli suuntalinjat maailmanlaajuisen kestävä kehityksen tavoittelussa, ja usealla alueella varsin konkreettiset tavoitteet niiden aikaansaamiseksi. Keskeisiksi

tavoitteiksi nousivat laajamittainen köyhyyden vähentäminen, tuotanto- ja kulutustapojen muutos ja luonnonvarojen säästeliäs käyttö ja hoito, joiden kunkin osalta hyväksyttiin yksityiskohtainen toimintaohjelma. Toimintasuunnitelma sisälsi lisäksi useita konkreettisia tavoitteita mm. kaupan ja kestävä kehityksen, terveyden, Afrikan, globalisaation, sosiaalisen kehityksen, rahoituksen ja teknologisen kehityksen ja teknologian siirron ja muiden alueiden osalta.

Suomi toimi varsin laajapohjaisesti niin Johannesburgin valmistelun yhteydessä kuin itse huippukokouksessa, mikä loppuarvioissa todettiin oikeaan osuneeksi, ovathan kestävä kehityksen kysymykset kaikkien asia. Johannesburgissa sen haluttiin ilmenevän siten, että osittain varsin vaikeidenkin neuvottelujen edistäminen oli neuvottelupöydässä istuvan ydinryhmän lisäksi jokaisen paikalla olevan asia, oman kansainvälisen viitekehityksensä ja verkostonsa puitteissa. Voi hyvällä omallatunnolla todeta, että Suomella oli Johannesburgissa konkreettinen vaikutus siihen, että tuotanto- ja kulutustapojen muutostavoitteista tuli niinkin konkreettisia kuin tuli, konferenssi kiinnitti huomiota tasa-arvokysymyksiin ja naisten oikeuksiin, arktisiin ja alkuperäiskansojen kysymyksiin sekä kestävä kehityksen eettisiin ja kulttuuriulottuvuuksiin.

Johannesburgin julistuksessa valtionpäämiehet vakuuttivat juhlallisesti ottavansa vastuun kestävä kehityksen toisiaan tukevien osatekijöiden - taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen sekä ympäristönsuojelun - edistämisestä ja vahvistamisesta kaikilla tasoilla. Samalla he vetosivat kaikkiin - teollisuus- ja kehitysmaihin sekä julkiseen valtaan ja yksityisiin toimijoihin - huippukokouksen toimintasuunnitel-

man toteuttamiseksi. Toteuttamisen ydinkysymyksenä onkin kestävä kehityksen kolmen ulottuvuuden kehikko, jossa taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kehitys ovat täysin riippuvaisia toisistaan "brundtlandilaisessa", lastenlastemmekin hyvinvointia tavoittelevassa kehikossa.

Tuumasta toimeen Suomessa

Suomen osalta toimeenpanoon ryhdyttiin Johannesburgin jälkeen varsin ripeästi. Sen käynnistämiseksi pyydettiin marraskuussa 2002 Suomessa tapahtuvasta toimeenpanosta lausunto- ja ministeriöiltä, julkisilta laitoksilta, elinkeinoelämän edustajilta ja kansalaisjärjestöiltä. Lausunnoissa, joita vastaanotettiin yhteensä 72, todettiin toimintaohjelma oikeaksi, vaikka joidenkin lausujien mielestä tavoitteiden konkreettisuudessa olisi pitänyt mennä vielä pitemmälle. Kolmen ulottuvuuden yhdentäminen tulee lausuntojen mukaan pitää keskeisellä sijalla myös kansallisessa toteutuksessa.

Usea lausunto kiinnitti huomiota siihen, että Suomi on jo pitkälle sisäistänyt kestävä kehityksen tavoitteet, mikä on saanut tunnustusta myös maamme ulkopuolella. Suomessa on kestävä kehityksen toimikunta, puheenjohtajana pääministeri, toiminut vuodesta 1993. Suomi on saanut ensimmäisiä sijoja monessa kansainvälisessä vertailussa, esimerkiksi vaikkapa kilpailukykyä, ympäristökysymysten hoitoa, opetuksen laatua, yritysten yhteiskuntavastuulista orientoitumista ja korruption vähäisyyttä koskevat vertailut. Mutta, todettiin monessa lausunnossa, sitä ei tule tulkita mahdollisuudeksi levätä laakereilla, vaan haasteena ja perustana viedä kestävä kehityksen viestikapulaa rohkeasti eteenpäin.

On siis aika toimia, korostettiin jokaisessa lausunnossa, niin kotimaisen kuin maailmanlaajuisen kehityksen edistämiseksi. Suomelle keskeisimmät viestit liittyivät ensisijaisesti oman kehityksemme pullonkauloihin, talouselämän kehityksen osalta riippuvaisuutemme luonnonvaroista, joka jatkuu tulevaisuudessa, minkä osalta tuotanto- ja kulutustapojen muutos ympäristöä säästävämmäksi tulee olla yksi Suomen ydintavoite, sosiaalisen sektorin tärkeimmiksi kysymykseksi tuli taistelu marginalisoitumista vastaan.

Johannesburgin huippukokouksen viesti näkyi lausunnoissa selkeimmin Suomen mieltämisenä osaksi maailmanlaajuisia pyrkimyksiä. Globaaleista kysymyksistä, joiden ratkaisuun Suomen on panostettava oman ja maapallon edun vuoksi, nousivat keskeisimmiksi köyhyyden poistaminen, kansainvälisten kehityspäämäärien toteuttaminen - näiden osalta tärkeimpänä keinona nähtiin YK:n 0,7 %:n kehitysavun määrää koskevan sitoumuksen toteuttaminen - maailmankaupan pelisääntöjen kehittäminen myös köyhiä maita hyödyttäväksi, maailmanlaajuiset sosiaaliset kysymykset, yritysten yhteiskunnallisen vastuun edelleen kehittäminen ja työelämän perusnormien edistäminen.

Kestävän kehityksen toimikunta tekee kevään 2003 kuluessa Suomea koskevat toiminnallistamispäätökset. Johannesburg antoi samalla vahvan valtakirjan kestävän kehityksen edistämiseen Suomen kansainvälisessä toiminnassa eri tasoilla. Lausunnoissa korostui huoli niin Suomen lähialueiden kehityksestä kuin tehokkaiden maailmanlaajuisen mekanismien olemassaolosta, joilla voitaisiin taata maapallon turvallinen ja kestävä kehitys - asia jonka tärkeys tänään on suurempi kuin koskaan.

Opetus yksi avainalue

Johannesburgilla oli tärkeitä viestejä opetus- ja koulutustoiminnalle. Sitoumukset peruskoulutuksesta ja tasa-arvosta koulutuksen kaikilla tasoilla ovat yksiselitteisiä, ja edellyttävät jokaisen maan toimintaa, ja Suomelta tukea kehitysmaille ja lähialueelle. Opetuksen ja koulutuksen suuntautuminen kestävä kehityksen tavoitteisiin edellyttää kaikilla tasoilla opetussuunnitelman kehittämistyötä. Kaikki tämä toiminta on Suomessa jo pitkällä.

Kestävän kehityksen toteuttamisen keinovalikoimista nousi lausunnoissa esiin erityisesti tutkimus- ja kehittämistoiminta. Tutkimus- ja kehitysresursseja tulisikin suunnata siten, että ne tukisivat Johannesburgin toimintasuunnitelman tavoitteiden saavuttamista, tavoitteena kestävä tiede- ja innovaatioyhteisö, joka pyrkii tarkastelemaan kysymyksiä taloudellisten, sosiaalisten ja ekologisten yhteismuuttujien valossa ja joka tähtää Suomessa ilmenneiden pullonkaulojen ratkaisuun varsin konkreettisellakin tavalla.

Kolmen ulottuvuuden integraatio on haaste Suomen opetushallinnolle. Vaikka Kestävän kehityksen toimikunta tuleekin ohjaamaan toimintaa tulevaisuudessa, ei ole vaikeaa arvata, että siinä tullaan korostamaan hallintokuntien ja hallinnon eri tasojen yhteistyötä, ja kokonaisvaltaisempaa otetta eri alueilla (esimerkkinä olkoon vaikka maaseudun kehitys, jossa sirpalemaisat hallinto- ja etujärjestöjen ponnistukset tulisi koota yhteisen maaseudun elävöittämiseen tähtäävän toiminnan puitteissa).

Suomen opetussektorin ja kansainvälisen yhteisön, siinä erityisesti Unescon, suurena haasteena on opetusta ja koulutusta koskevien konkreettisten tavoitteiden lisäksi kestä-

vän kehityksen eettisen ja kulttuurisen pohjan vahvistaminen. Tehtävä on vaikea, olemmehan eläneet pitkään siinä uskossa, että hyvän elämän parhaita mittareita ovat ne, jotka mittaavat taloudellista hyvinvointia. Maailman johtajat puhuivat Johannesburgissa kuitenkin rohkeasti ihmisarvosta, ihmisen ja luonnon perustavanlaatuisesta vuorovaikutuksesta, länsimaisista kulutusmalleista, jotka nöyryyttävät osaa ihmiskuntaa, ja tarpeesta löytää ihmiskunnan olemassaololle oikea eetos.

Ei taida löytyä arvokkaampaa haastetta millekään valtionhallinnon lohkolle?

Kestävän kehityksen suurlähettiläs Taisto Huimasalo toimi Suomen valmisteluista vastaavan virkamiestyöryhmän puheenjohtajana ja oli jäsenenä Suomen valtuuskunnassa Johannesburgissa.

Johannesburgin huippukokouksen loppuasiakirjat, samoin kuin tekstissä käsitelty toiminnallistamista Suomessa koskeva lausuntokoonti löytyvät osoitteesta <http://www.ymparisto.fi/poltavo/keke/104.htm>

Huippukokouksen sivut <http://www.johannesburgsummit.org>

5. MUU UNESCOON LIITTYVÄ TOIMINTA

Suomen maksuosuudet ja muu tuki

Suomen jäsenmaksu Unescolle maksetaan opetusministeriön määrärahoista. Vuonna 2002 jäsenmaksuosuus oli 1 657 533 euroa. Maailmanperintörahas-tolle maksettiin vuosittaista tukea 20 550 euroa. Tukea myönnettiin lisäksi mm. Unescon ASP-kouluverkon 50-vuotisjuhla valmisteluihin sekä MOST-ohjelmasta tehtävään arviointiin

Ulkoasiainministeriö myönsi vuonna 2002 kehitysyhteistyövaroista yhteensä 870 000 euroa tukea Unescolle. Tukea myönnettiin Koulutus kaikille -prosessin (EFA, Education for All) seurantaan 500 000 euroa ja kansainvälisen koulutus suunnittelu instituutin (IIEP, International Institute of Educational Planning) toimintaan 200 000 euroa. Kansainväliselle tiedonvälityksen kehittämisohjelmalle (IPDC, International Programme for Development of Communication) tukea myönnettiin 170 000 euroa, minkä ansiosta Suomi allekirjoitti 14. helmikuuta Unescon kanssa sopimuksen, jolla Suomi jatkoivat seuraavat kuusi kuukautta tukeaan Unescolle vapaan ja riippumattoman median kehittämiseksi entisen Jugoslavian alueella. Hankkeen viestintäasiantuntijana jatkoivat 9.2.2001 työnsä aloittanut toimittaja Irmeli Seipäjäärvi.

Julkaisut

Suomen Unesco-toimikunnan julkaisusarjassa ilmestyi vuonna 2002 seuraava julkaisu:

Unescon kulttuurista moninaisuutta koskeva yleismaailmallinen julistus / Unescos allmänna förklaring om kulturell mångfald (hyväksytty Unescon yleiskokouksessa vuonna 2001). Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tie-

de- ja kulttuurijärjestön Unescon sopimuksia ja suosituksia n:o 22.

Julkaisun suomen- ja ruotsinkieliset versiot löytyvät myös toimikunnan internet-sivuilta osoitteesta

<http://www.minedu.fi/opm/unesco/sopimusluettelo.html>

<http://www.minedu.fi/uvvm/unesco/konventioner.html>

Unescon julkaisutoiminta

Unesco julkaisee noin 160 teosta vuosittain. Tähän mennessä Unesco on julkaissut yhteensä yli 10 000 teosta, joita on käännetty yli 80 kielelle. Tallekirjastoja Unescolla on yhteensä 166 eri puolilla maailmaa. Unesco osallistuu myös vuosittain noin 50 kirjames-suille.

Unescon merkittävimmät toistuvat raportit ovat:

- *World Education Report*
- *World Culture Report*
- *World Social Science Report*
- *World Science Report*
- *World Communication and Information Report*

Raportit sisältävät artikkeleita, tilastoja eri maista sekä analyysejä nykytilanteesta ja tulevaisuudesta. Julkaisut perustuvat jäsenmaiden Unescolle tekemiin selvityksiin ja järjestön erillistutkimuksiin.

- *Statistical Yearbook*

Vuosittain ilmestyvä tilastojulkaisu sisältää kasvatukseen, luonnon- ja yhteiskuntatieteisiin, teknologiaan ja viestintään liittyviä tilastoja lähes 200 maasta. Unescon Montrealissa sijait-

seva tilastoinstituutti ylläpitää myös Koulutus kaikille -prosessiin liittyvää EFA-observatoriota. Tilastoja löytyy myös instituutin internet-sivuilta: <http://www.uis.unesco.org>

- *Index Translationum*

Kansainvälinen käännöskirjallisuuden bibliografia - täydellisin käännösten tilastoteos, joka sisältää tietoja yli sadasta maasta. Ilmestyy vuosittain CD-ROM -muodossa.

Lisätietoja: <http://www.unesco.org/culture/xtrans>

- *The Unesco Thesaurus*

Teos on suunniteltu työkaluksi erityisesti kirjasto- ja informaatioalojen ammattilaisille.

- Historian julkaisut, kuten *History of Humanity*, *General History of Africa*, *History of Civilizations of Central Asia*, *General History of the Caribbean*, *Aspects of Islamic Culture*.

Unesco julkaisee *The New Courier* -lehteä kahdesti vuodessa, toukokuussa ja lokakuussa, järjestön kuudella virallisella kielellä. Lehden numerot löytyvät myös internetistä osoitteesta <http://www.unesco.org/courier>

Unescon julkaisuja välittää Suomesa Akateeminen Kirjakauppa. Julkaisuista löytyy lisätietoja ja tilausmahdollisuus Unescon verkkosivuilta: <http://upo.unesco.org>

Unescon Participation Programme -avustukset

Unesco on hyväksynyt Suomen Unesco-toimikunnan toimittamat Suomen osallistumisohjelma-anomukset vuosille 2002-2003. Seuraavat projektit saivat 20 000 USD:n avustuksen:

- The European Arts in Education Congress 2003 (järjestäjä Ilmainskasvatus ry)
- International Conference on Teaching and Learning of Intercultural, Peace and Human Rights Education 15.-18.6.2003 (järjestäjä Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto)

Muita kokouksia

- Pohjoismaiden Unesco-toimikuntien puheenjohtajien ja pääsihteerien kokous, Helsinki, 21.-22.1. Pääsihteeri Zabrina Holmström osallistui.
- Pääjohtajan tiedotus- ja keskustelutilaisuus hallintoneuvoston kanssa, Pariisi, 31.1. Ulkoasiainsihteerit Ari Mäki pysyvästä edustustosta osallistui.
- Pohjoismaisen "Unesco-reformin" -työryhmän ensimmäinen kokoontuminen, Tukholma, 18.2. Pääsihteeri Zabrina Holmström osallistui.
- Pohjoismaisen kokous Unescon viestintä- ja tiedotusstrategiasta, Tukholma, 4.4. Pääsihteeri Zabrina Holmström osallistui.
- Pohjoismaisen Unescon hallintoneuvoston 164. istuntoa valmisteleva kokous ja pohjoismaisen Unescon työmenetelmiä pohtivan reformityöryhmän muistion luovutus, Kööpenhamina, 6.5. Pääsihteeri Zabrina Holmström osallistui.
- Unescon hallintoneuvoston 164. istunto, Pariisi, 13.-31.5. (vars. istunto 21.-31.5.). Pääsihteeri Zabri-

na Holmström ja ulkoasiainsihteerit Ari Mäki pysyvästä edustustosta osallistuivat tarkkailijoina.

- Euroopan alueen Unesco-toimikuntien pääsihteerikokous, Budapest, 14.-15.6. Pääsihteeri Zabrina Holmström osallistui.
- Unescon ohjelman ja budjetin 2004-2005 Euroopan alueen konsultaatiokokous, Budapest, 16.-18.6. Professori Riitta Keiski ja pääsihteeri Zabrina Holmström osallistuivat.
- Pohjoismaiden Unesco-toimikuntien kokous, Charlottenlund, Tanska, 27.-30.6. Professori Riitta Keiski, professori Ullamaija Kivikuru, pääsihteeri Tapio Markkanen ja professori Tom Sandlund Suomen Unesco-toimikunnasta ja professori Ossi V. Lindqvist Kuopion yliopistosta sekä pääsihteeri Zabrina Holmström, erityisneuvonantaja Satu Heikkinen ja suunnittelija Hannu Vainonen osallistuivat.
- Unescon hallintoneuvoston 165. istunto, Pariisi, 1.-17.10. (vars. istunto 7.-17.10.). Suomi osallistui istuntoon tarkkailijana, pääsihteeri Zabrina Holmström 2.-9.10. ja erityisneuvonantaja Satu Heikkinen 10.-15.10. sekä ulkoasiainsihteerit Ari Mäki.

Vierailut Suomeen

- Ruotsin Unesco-toimikunnan arviointiin liittyvä vierailu, Helsinki, 8.-9.4. Kerstin Thoursie ja Catharina Wettergren.
- Senegalin entinen opetusministeri, nykyään Afrikan koulutuksen kehitysyhdistyksen pääsihteeri Mamadou Ndoyen sekä Gambian opetusministeriön kansliapäällikkö Barbara Chilangwan vierailivat Suomessa 17.-19.4. ja osallistuivat

ulkoasiainministeriön järjestämään seminaariin Afrikan opetussektorin ajankohtaisista asioista.

- Johtaja Mustafa El Tayeb ja konsultti Diana Malpede Unescon luonnontieteiden sektorilta vierailivat 10.6. Helsingissä tammikuussa 2003 pidettävän Unescon ja Suomen eduskunnan yhdessä järjestämän pyöreän pöydän kokouksen "Science, Technology and Innovation Policy - Parliamentary Perspective" järjestelytoimikunnan vieraina.
- Unescon kansainvälisen siirtolaisuuden ja monikulttuurisuuden yksikön päällikkö Paul de Guchtereine ja apulaisasiantuntija Jun Morohashi yhteiskuntatieteiden sektorilta osallistuivat eurooppalaisten siirtolaisuusasioista vastaavien ministerien 7. konferenssiin 16.-17.9. Helsingissä.
- Unescon nuorisoyksikön päällikkö Maria Helena Henriques-Mueller osallistui YK:n nuorisoasiantuntijakokoukseen Helsingissä 6.-10.10.
- Unescon koulutusinstituutin johtaja Adama Ouane vieraili Suomessa 14.-15.11. Aikuisopiskelijan viikon yhteydessä.

6. UNESCON SIHTEERISTÖ JA PYSYVÄ EDUSTUSTO

Unescon sihteeristö

Sihteeristöä johtaa pääjohtaja, joka nimittää sihteeristön muun henkilökunnan. Vuonna 1999 kuusivuotiskaudeksi valittu pääjohtaja Koichiro Matsuura on virkakaudellaan suoraviivaistanut ja keventänyt sihteeristön rakennetta vastaamaan paremmin Unescon ohjelmaprioriteetteja. Vuoden 2002 lopussa Unescon sihteeristössä ja kentällä työskenteli 2130 henkilöä.

Unescoon on mahdollista päästä palkattomaan harjoitteluun 1-3 kuukaudeksi (Individual Internships Programme). Harjoittelu on tarkoitettu jatko-opiskelijoille, tutkijoille ja virkamiehille. Hakemuslomakkeen tilausohje löytyy Unescon verkkosivuilta.

Lisätietoja Unescon viroista ja harjoittelusta

<http://www.unesco.org/joining/index.shtml>

<http://www.unesco.org/general/eng/about/interne.shtml>

Suomalaiset Unescossa

Unescon sihteeristössä ovat työskennelleet Katja Konkola henkilöstövirkamiehenä henkilöstöosastolla, Eero Porco hankintavirkamiehenä kasvatusektorilla (Oil for food -ohjelma), Tarja Turtia apulaisohjelma-asiantuntijana viestintäsektorilla, Tiina Greggilä-Jouini toimistotyöntekijänä viestintäsektorilla, Ulla Kalha konsulttina kasvatusektorilla, Tarja Virtanen viestintä-asiantuntijana Unescon New Delhin kenttätoimistossa ja alueellisessa viestintäsektorin toimistossa sekä Katja Frostell johdon assistenttina Unescon tilastoinstituutissa Montrealissa. Apulaisasiantuntijoina ovat toimineet Marjaana Kokkonen maailmanperintökeskuksessa, Soila Väisänen henkilös-

töosastolla sekä Pirjo Matero Unescon Kairon kenttätoimistossa ja alueellisessa tiedesektorin toimistossa. Viestintäasiantuntijana Sarajevossa on toiminut Irmeli Seipäjärvi syyskuuhun 2002 saakka.

Vuonna 2002 harjoittelijoina Unescossa olivat Mia Keinänen kulttuurisektorilla (7.1.-1.3.), Maarit Hyväri strategisen suunnittelun toimistossa (14.1.-12.4.), Heli Heiskanen kulttuurisektorilla (4.3.-30.4.), Mianna Meskus viestintäsektorilla (2.4.-28.6.) sekä Timo Kunnari ulkosuhteiden ja yhteistyön sektorilla (6.5.-2.9.). Suvu Seppäläinen on työskennellyt konsulttisopimuksella viestintätoimistossa (14.10. alkaen).

Pysyvä edustusto

Suomen pysyvänä edustajana Unescossa on toiminut suurlähettiläs Esko Hamilo. Edustustossa ovat lisäksi työskennelleet ulkoasiainsihteerit Ari Mäki, sihteerit Marja Richard sekä harjoittelijat Mikko Tyrväinen (15.4.-15.7.) ja Ruusa Hilakari (2.9.-30.11.)

LIITTEET

SUOMEN UNESCO-TOIMIKUNNAN JÄSENET 2002-2003

Ohjelmajohtaja, dosentti Olli Alho, Yleisradio (puheenjohtaja)
Pääsihteeri Tapio Markkanen, Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto (varapuheenjohtaja)
Kansliapäällikkö Christoffer Grönholm, Svenska Folkskolans Vänner
Professori Sara Heinämaa, Helsingin yliopisto
Professori Riitta Keiski, Oulun yliopisto
Professori Ullamaija Kivikuru, Svenska social- och kommunalhögskolan
Suunnittelujohtaja Petri Pohjonen, Opetushallitus
Teatteriohjaaja Raija-Sinikka Rantala
Professori Tom Sandlund, Svenska social- och kommunalhögskolan
Professori Martin Scheinin, Ihmisoikeusinstituutti, Åbo Akademi
Kasvatustieteiden maisteri Jutta Urpilainen (nuorisoedustaja)
Lähetystöneuvos Liisa Valjento, ulkoasiainministeriön edustaja 31.7. saakka
Lähetystöneuvos Timo Heino, ulkoasiainministeriön edustaja 1.8. lähtien

VALTIONEUVOSTON ASETUS SUOMEN UNESCO-TOIMIKUNNASTA 1262/2002

Annettu Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2002

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, säädetään 11 päivänä kesäkuuta 1999 annetun perustuslain 119 §:n nojalla:

1 §

Suomen ja Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestön, jäljempänä Unesco, välisten yhteyksien hoidossa avustaa opetusministeriötä Suomen Unesco-toimikunta, joka toimii Unescon Suomen puolesta 10 päivänä lokakuuta 1956 allekirjoitetun perussäännön mukaisena kasallisenä neuvonantajana asiantuntijatoimikuntana ja yhteistoimintaelimenä.

2 §

Unesco-toimikunnan tulee antaa opetusministeriölle ja valtioneuvostolle lausuntoja ja tehdä aloitteita asioista, jotka koskevat:

- 1) toimenpiteitä, jotka aiheutuvat Unescon yleiskokousten ja hallintoelinten sekä Unescon järjestämien kansainvälisten kokousten ja neuvottelujen päätöksistä ja suosituksista Suomessa;
- 2) Unescon toimintaan liittyviä muita laajakantoisia ja periaatteellisia kysymyksiä;
- 3) Suomen edustusta Unescon yleiskokouksissa ja hallintoelimissä sekä sen järjestämissä kokouksissa ja neuvotteluissa;
- 4) muita Unescon toimialoja koskevia kansainvälisen yhteistyön kysymyksiä, jotka opetusministeriö määrää toimikunnan käsiteltäviksi; sekä
- 5) Unescon päämäärien ja toiminnan tunnetuksi tekemistä.

3 §

Unesco-toimikunnan tulee vuosittain tehdä ehdotus toimintasuunnitelmaksi ja antaa kertomus edellisen vuoden toiminnasta.

4 §

Valtioneuvosto kutsuu Unesco-toimikuntaan puheenjohtajan. Lisäksi valtioneuvosto kutsuu toimikuntaan enintään yksitoista muuta jäsentä, joiden tulee edustaa Unescon toiminnan eri aloja.

Toimikunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan.

Jäsenten lisäksi opetusministeriö kutsuu toimikuntaan, sitä ensin kuultuaan, tarvittavan määrän asiantuntijoita.

Opetusministeriön ja ulkoasiainministeriön edustajilla on oikeus olla toimikunnan kokouksissa läsnä ja heillä on niissä puhevalta.

5 §

Unesco-toimikunta kokoontuu kokouksen puheenjohtajan kutsusta ja on päätösvaltainen, kun kokouksen puheenjohtajan lisäksi viisi muuta jäsentä on saapuvilla. Äänestettäessä asiat ratkaistaan yksinkertaisella äänen enemmistöllä. Äänten mennessä tasan ratkaisee kokouksen puheenjohtajan ääni.

6 §

Unesco-toimikunnan puheenjohtajan ja jäsenten toimiaika on neljä kalenterivuotta kerrallaan. Jos puheenjohtaja tai jäsen eroaa kesken toimikauden, kutsuu opetusministeriö hänen tilalleen uuden puheenjohtajan tai jäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

7 §

Unesco-toimikunnan sihteeristötehtävistä vastaa opetusministeriö. Toimikunnan pääsihteerinä toimii opetusministeriön määräämä virkamies, joka hoitaa tehtävää virkatehtävänä.

8 §

Unesco-toimikunta voi asioiden valmistelua varten asettaa työvaliokunnan.

Toimikunta voi järjestäytyä tehtäviensä, Unescon ohjelmien ja toimialojen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla jaostoihin tai työryhmiin, joiden puheenjohtajat toimikunta valitsee. Unesco-toimikunnalla on oikeus käyttää toimikuntaan kuulumattomia asian-tuntijoita.

9 §

Unesco-toimikunnan puheenjohtajalle, jäsenille ja sihteeille sekä asian-tuntijoille voidaan suorittaa kokouspalkkiota ja matkakustannusten korvausta opetusministeriön määräysten mukaan.

10 §

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Tällä asetuksella kumotaan Suomen Unesco-toimikunnasta 11 päivänä maaliskuuta 1966 annettu asetus (163/1966) siihen myöhemmin tehtyneen muutoksineen.

Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2002

Kulttuuriministeri *Kaarina Dromberg*

Vanhempi hallitussihteeri Fredrik Forsberg

YHTEYSTIEDOT

Suomen Unesco-toimikunta
Opetusministeriö
Kansainvälisten asiain sihteeristö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO
Puh. 09-160 04, fax 09-1607 6980
Sähköposti: unesco@minedu.fi
<http://www.minedu.fi/opm/unesco>

UNESCO
7, place de Fontenoy
F-75352 Paris 07 SP
fax +33-1-44 49 06 92
<http://www.unesco.org>

UNESCON SIHTEERISTÖN ORGANISAATIOKAAVIO

